

národní
úložiště
šedé
literatury

Posouzení efektivity vynaložených veřejných prostředků na zajištění kvality a dostupnosti veřejných kulturních potřeb

Dostál, Petr; Černý, Ondřej; Daněk, Petr; Drobný, Tomáš; Gregorini, Jindřich; Richter, Vít; Gregoriniová, Jindřiška; Lázňovská, Lenka; Přílepková, Michaela; Vávrová, Barbora; Vítová, Kateřina
2016

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-391418>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 06.05.2021

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

**CERTIFIKOVANÁ METODIKA
POSOUZENÍ EFEKTIVNOSTI
VYNALOŽENÝCH VEŘEJNÝCH PROSTŘEDKŮ
NA ZAJIŠTĚNÍ KVALITY A DOSTUPNOSTI
VEŘEJNÝCH SLUŽEB KULTURY**

**VYBRANÉ PRÁVNÍ NORMY V SEKTORU
VEŘEJNÝCH SLUŽEB OBLASTI KULTURY/
Mgr. Kateřina Vítová se supervizí JUDr. Lenky Deverové**

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
Blanická 4, Praha 2
říjen 2013

OBSAH

1. VYBRANÉ PRÁVNÍ NORMY V SEKTORU VEŘEJNÝCH SLUŽEB OBLASTI KULTURY/Mgr. Kateřina Vítová se supervizí JUDr. Lenky Deverové	3
1.1 Právní úprava vztahující se k příspěvkovým organizacím	3
1.2 Veřejné kulturní služby	4
1.3 Státní příspěvková organizace	5
1.4 Příspěvková organizace územních samosprávných celků	6
1.5 Příspěvkové organizace krajů	13
1.6 Příspěvkové organizace zřizované obcemi	13
1.7 Příspěvkové organizace zřizované hlavním městem Prahou	14
1.8 Organizační složky ÚSC dle ROPO ÚSC	15
1.9 Obecně prospěšné společnosti	16
1.10 Orgány obecně prospěšné společnosti	18
1.11 Veřejná prospěšnost	22
1.12 Nadace a nadační fondy	23
1.13 Zák. č. 90/2012 sb., Zákon o obchodních korporacích (zákon o obchodních společnostech a družstvech)	35
1.14 Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník	35
1.15 Spolek	36
1.16 Dobrovolnictví	39
1.17 Autorský zákon	41

1. VYBRANÉ PRÁVNÍ NORMY V SEKTORU VEŘEJNÝCH SLUŽEB OBLASTI KULTURY/Mgr. Kateřina Vítová se supervizí JUDr. Lenky Deverové

Kultura je považována za nedílnou součást naší národní identity a společenského života, přičemž si mnohdy její vliv ani neuvědomujeme. Je tvořena spektrem oborů a služeb, které uspokojují kulturní potřeby a ovlivňují tak život jedinců i celé společnosti. Kulturu lze považovat za zcela specifickou, avšak naprosto nepostradatelnou oblast hospodářství, která má vypovídající hodnotu o vyspělosti České republiky. Samozřejmě je tedy kultura ovlivněna českým právním řádem.

Tato kapitola si klade za cíl provést teoretickou deskripci některých klíčových právních předpisů uplatňovaných v oblasti kultury, poskytovatelů veřejných kulturních služeb a možného vlivu právních norem na užití finančních prostředků v této oblasti.

Struktura textu postupuje od platné legislativy pro různé právní formy organizací v kultuře (příspěvkové organizace, obecně prospěšná společnost, nadace a nadační fondy), přes blízké změny v legislativě (přeměna občanských sdružení na spolky) až po komentáře dobrovolnictví a v neposlední řadě autorského zákona. V celém textu je brán zvláštní zřetel na blízkou změnu v legislativě ve věci Nového občanského zákona (platný od 1. 1. 2014), a proto je v případě nějaké změny připojeno zhodnocení vlivu Nového občanského zákona na danou problematiku. Každou kapitolu uzavírá doporučení k dané oblasti.

1.1 Právní úprava vztahující se k příspěvkovým organizacím

Půjde o tyto právní normy:

- zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů,
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 203/2006 Sb., O některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů.

Existují příspěvkové organizace dvojího druhu. Jde o příspěvkové organizace zřizované územním samosprávným celkem na základě zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů a příspěvkové organizace zřizované státem, upravené zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Právní postavení příspěvkových organizací územně samosprávných celků je upraveno zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. Kraje a obce zřizují příspěvkové organizace v rámci samostatné působnosti pro

takové činnosti ve své působnosti, které jsou zpravidla neziskové a jejichž rozsah, struktura a složitost vyžadují samostatnou právní subjektivitu. Příspěvková organizace je tedy právnickou osobou veřejného práva zřízenou k plnění úkolů ve veřejném zájmu, a vzniká a zaniká rozhodnutím zřizovatele. Na zřizovateli je příspěvková organizace existenčně závislá.

Tyto organizace jsou jednou z nejčastějších právních forem neziskových organizací, které jsou zřizovány v rámci veřejného sektoru, zejména k hospodárnému využívání majetku státu a územních samosprávných celků a k zabezpečení veřejně prospěšných činností. Ve většině případů se jedná o zabezpečení činností vyžadujících samostatnou právní subjektivitu, kterou příspěvkové organizace mají na rozdíl od organizačních složek. Příspěvková organizace má tedy dle stávající právní úpravy formu:

- a) státní příspěvková organizace (zřizovatelem je stát),
- b) příspěvková organizace územních samosprávných celků (zřizovatelem je obec nebo kraj).

1.2 Veřejné kulturní služby

Zákon č. 203/2006 Sb., O některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů

Veřejné kulturní služby definuje zákon č. 203/2006 Sb., O některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů, jako služby spočívající ve zpřístupňování informací sloužících k uspokojování kulturních, kulturně výchovných či kulturně vzdělávacích potřeb veřejnosti.

Přijetí zákona bylo motivováno potřebou mít tzv. oborový zákon, který by stanovil specifický způsob podpory profesionální i neprofesionální umělecké tvorby, lidové umělecké výroby a uměleckých řemesel státem srovnatelný s ostatními oblastmi, které jsou oborovými zákony upraveny (státní památková péče, péče o movité kulturní dědictví, veřejné informační služby knihoven aj.). Nejedná se tedy o právní úpravu dopadající na celou oblast kultury. Hlavním cílem zákona bylo dle důvodové zprávy k němu upravit některé druhy podpory poskytované státem v oblasti kultury, upravit práva a povinnosti příjemců této podpory, některé vztahy související s jejím poskytováním. Zákon zakotvuje oprávnění ministerstva kultury zřizovat, měnit a rušit příspěvkové organizace, čímž prolamuje obecný zákaz zřizovat nové státní příspěvkové organizace, stanovený zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky.

Dle § 2 zákona 203/2006 sb. jsou veřejné kulturní služby definovány takto:

Veřejnými kulturními službami jsou služby spočívající ve zpřístupňování umělecké tvorby a kulturního dědictví veřejnosti a v získávání, zpracování, ochraně, uchování a zpřístupňování informací, které slouží k uspokojování kulturních, kulturně výchovných nebo kulturně vzdělávacích potřeb veřejnosti.

Za veřejné kulturní služby lze tedy dle zákona považovat například činnost galerií, divadel, hudebních těles atd., tedy vše co lze podřadit pod pojem zpřístupňování umělecké tvorby veřejnosti. Do okruhu veřejných kulturních služeb patří i činnost a služby muzejní,

tedy zpřístupňování kulturního dědictví veřejnosti. Bylo by tedy žádoucí § 2 doplnit i taxativním výčtem veřejných kulturních služeb nebo alespoň negativní definicí, tj. co naopak není veřejnou kulturní službou. Je tedy potřebné více konkretizovat pojem veřejné kulturní služby. Mezi veřejné kulturní služby, dle mého názoru, nepatří veškerá činnost subjektů činných v oblasti kultury, ale jen ta část jejich činností, která slouží k poskytování veřejných služeb podle § 2 zákona. Rovněž umělecké a kulturní vzdělávání nemůžeme plně zahrnout do veřejných kulturních služeb, lze zahrnout jen tu její část, která lze podřadit pod § 2 zákona č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury.

Veřejné kulturní služby může poskytovat kterákoliv právnická či fyzická osoba. Vymezení pojmu veřejné kulturní služby je důležité pro vymezení předmětu, na který se zaměří podpora. Dalším principem zákona č. 203/2006 Sb. je doplnění typů podpory o úpravu poskytování stipendií. Velkou část zákona tvoří úprava pojištění uměleckých děl a jiných kulturních statků příspěvkovými organizacemi, s nimiž nakládají při realizaci kulturních aktivit (výstavy zejména).

Účelem zákona bylo i založit pravidlo tvorby koncepčních dokumentů v oblasti kultury. Ustanovení vytvářející právní rámec pro podporu kultury úpravou postupu přípravy, schvalování a realizace státní kulturní politiky však bylo během legislativního procesu ze zákona vypuštěno. Zákon se tak stal v podstatě právním předpisem upravujícím některé aspekty činnosti státních příspěvkových organizací. Pro ostatní subjekty působící v oblasti kultury významný dopad nemá – s výjimkou § 2 velmi úsporně definujícím veřejnou kulturní službu.

Doporučení: *Zpřesnit obsah pojmu veřejné kulturní služby, řešit otázku právního zakotvení tvorby státní kulturní politiky.*

1.3 Státní příspěvková organizace

Státní příspěvková organizace je právnickou osobou. Základním právním předpisem obsahujícím základní principy fungování státních příspěvkových organizací je zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů. Státní příspěvkovou organizaci lze zřídit pouze zákonem, jejím zřizovatelem je dle platných právních předpisů organizační složka státu, nejčastěji je to ministerstvo. Příspěvková organizace státu nemůže bez souhlasu státu zaniknout, stát za ni přebírá odpovědnost majetkovou, ekonomickou a částečně i personální. Stát u státní příspěvkové organizace ručí za její závazky, organizace nemá vlastní majetek a není schopna ani vlastní majetek nabývat, realizuje výkon vlastnických práv za vlastníka – stát. Organizace tak majetek nevlastní a jejím úkolem je svěřený majetek státu pouze spravovat a hospodárně užívat k výkonu hlavní činnosti, která je vyjádřena účelem, pro který byla organizace založena. Příspěvkové organizace pak se souhlasem státu jakožto vlastníka s daným majetkem hospodaří. Státní příspěvkové organizace jsou jen nositeli některých závazků, souvisejících s hospodařením s majetkem státu, a to těch, které vznikají přímo z jejich činnosti a dále těch, které souvisejí s hmotným majetkem ve vlastnictví státu, s nímž hospodaří. Příspěvková organizace nesmí přijímat ani poskytovat půjčky a úvěry a vystavovat směnky. Výjimku tvoří půjčky

poskytnuté z fondu kulturních a sociálních potřeb, dodavatelské úvěry na financování programů, které mohou být přijaty pouze se souhlasem ministerstva.

Jedním z možných typů státní příspěvkové organizace je státní příspěvková organizace v oblasti kultury, dle zákona č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury. Ministerstvo může pro potřeby podpory kultury a k zajištění poskytování veřejných kulturních služeb zřídit státní příspěvkovou organizaci. V § 3 a násl. tohoto zákona je tedy vymezena státní příspěvková organizace v oblasti kultury. Zákon č. 203/2006 Sb. lze považovat za lex specialis k zákonu č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

1.4 Příspěvková organizace územních samosprávných celků

Právní postavení příspěvkových organizací územních samosprávných celků upravuje zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (dále jen ROPO USC), zákon č. 129/2000 Sb. o krajích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 128/2000 o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Kontrola hospodaření příspěvkových organizací je upravená zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě (dále jen zákon o finanční kontrole) a prováděcími vyhláškami, kterými se provádí zákon o finanční kontrole a o změně některých zákonů. Na finanční prostředky poskytnuté ze státního rozpočtu se vztahuje zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole (dále jen zákon o státní kontrole).

Příspěvková organizace územních samosprávných celků je právnickou osobou, která ve své činnosti v zásadě nevytváří zisk. Příspěvková organizace územních samosprávných celků je zřizována dle rozhodnutí a vůle zřizovatele a tímto zřizovatelem je dle zákona kraj nebo obec. Je na zřizovateli, zda příspěvkovou organizaci založí a jaká práva a povinnosti organizaci svěří. Příspěvková organizace může vedle hlavní činnosti, která by měla být nezisková, také provozovat doplňkovou činnost, která musí být ve svém souhrnu zisková, sleduje se odděleně a zisk z doplňkové činnosti musí organizace použít ve prospěch své hlavní neziskové činnosti.

Příspěvkové organizace státu, obcí i krajů, jakožto právnické osoby, jednájí v právních vztazích svým jménem. Za příspěvkovou organizaci jedná a vystupuje jejím jménem statutární orgán, v naprosté většině je jím „ředitel“.

O zřízení, zrušení, sloučení či splynutí příspěvkových organizací rozhoduje zastupitelstvo kraje nebo zastupitelstvo obce, které dle zákona též schvaluje zřizovací listiny příspěvkových organizací. Je to vyhrazená pravomoc zastupitelstva, takže je přímo ze zákona vyloučeno, aby o zřízení či zrušení rozhodl jiný orgán obce (kraje). Dle zásady, kdo schvaluje zřizovací listiny, ten je také oprávněn je měnit, je zastupitelstvu vyhrazeno také schvalování změn zřizovacích listin. Na procesu zřízení příspěvkové organizace se také podílí rada, a to tak, že připravuje zastupitelstvu návrhy pro jednání zastupitelstva, avšak zastupitelstvo nepřipravuje návrhy pro jednání rady - to činí krajský či obecní úřad.

Příspěvková organizace vzniká, dle § 27 odst. 8. ROPO USC, dnem určeným zřizovatelem v rozhodnutí o jejím zřízení. Může vzniknout ke dni, kdy o jejím zřízení rozhodlo zastupitelstvo, ale také zastupitelstvo může ve svém rozhodnutí stanovit pozdější datum jejího vzniku - oproti jiným typům právnických osob, které vznikají dnem zápisu do veřejného rejstříku. V ROPO USC, a to konkrétně v § 27 odst. 10 je také stanovena povinnost

zápisu příspěvkových organizací do obchodního rejstříku, kdy příslušný návrh podává zřizovatel. Tento zápis však nemá konstitutivní účinky, má jenom účinky deklaratorní, účel zápisu je tím pouze evidenční. Je vyžadována nezaměnitelnost názvu organizace a případně mohou žádat o jeho změnu. Všechny důležité skutečnosti související se vznikem, zrušením, rozdělením, sloučením, či splnutím se zveřejňují v Ústředním věstníku České republiky. Tyto skutečnosti oznamuje zřizovatel do 15 dnů ode dne, kdy k uvedené skutečnosti došlo.

Zřizovací listina představuje základní a nejdůležitější dokument příspěvkové organizace, jakýsi její rodný list, který má pro existenci a další fungování organizace zásadní význam. Její obsahové náležitosti stanoví ROPO USC v § 27 odst. 2, dle kterého musí zřizovací listina obsahovat:

1. úplný název zřizovatele,
2. název a sídlo příspěvkové organizace a její identifikační číslo,
3. vymezení hlavního účelu a odpovídajícího předmětu činnosti – zde se uvede, za jakým účelem zřizovatel organizaci zřizuje, to znamená, které konkrétní činnosti má organizace ve prospěch veřejnosti vykonávat,
4. označení statutárních orgánů a způsob, jakým vystupují jménem organizace,
5. vymezení majetku ve vlastnictví zřizovatele, který se příspěvkové organizaci předává k hospodaření. Jde o „svěřený majetek“ a vymezení svěřeného majetku musí být tedy jednoznačné. Doporučuje se rozdělit majetek na nemovitý a movitý a v případě svěření rozsáhlejšího majetku pořídit soupis a specifikaci movitého a nemovitého majetku, který je předáván organizaci, a ten soupis mít jako přílohu ke zřizovací listině. Movitý majetek lze specifikovat odkazem na inventurní soupisy uložené u příspěvkové organizace dle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, (u nemovitého majetku je vhodná přesná specifikace dle údajů z katastru nemovitostí),
6. vymezení práv, která příspěvkové organizaci umožní, aby se svěřeným majetkem mohla plnit hlavní účel, k němuž byla zřízena; zejména se uvedou práva a povinnosti, spojené s jeho plným efektivním a ekonomicky účelným využitím, s péčí o jeho ochranu, rozvoj a zvelebení, podmínky pro jeho případnou další investiční výstavbu, dále pravidla pro výrobu a prodej zboží, pokud jsou předmětem činnosti příspěvkové organizace, práva a povinnosti spojená s případným pronajímáním svěřeného majetku jiným subjektům apod.,
7. okruhy doplňkové činnosti navazující na hlavní účel příspěvkové organizace, kterou jí zřizovatel povolí k tomu, aby mohla lépe využívat všechny své hospodářské možnosti a odbornost svých zaměstnanců; tato činnost nesmí narušovat plnění hlavního účelu organizace a sleduje se odděleně,
8. vymezení doby, na kterou je organizace zřízena.

Je na zřizovateli, jestli bude příspěvková organizace jím zřizovaná hospodařit pouze s majetkem zřizovatele, nebo zda bude některý majetek nabývat také do svého vlastnictví. Příspěvková organizace je zásadně povinna zřizovateli bezúplatně nabídnout nepotřebný majetek nabytý bezúplatným převodem od zřizovatele. Příspěvková organizace může do svého vlastnictví nabývat majetek potřebný k výkonu činnosti, pro kterou byla zřízena. Zdůrazňuji, že nejde o striktně daný způsob nabývání majetku do vlastnictví organizace, nýbrž pouze o možnost. Dle § 27 odst. 5) ROPO USC jde o tyto možnosti nabytí majetku příspěvkovou organizací:

- a) bezúplatným převodem od svého zřizovatele, a to věci jak nemovitých, tak movitých,
- b) darem s předchozím písemným souhlasem zřizovatele,
- c) děděním (bez předchozího písemného souhlasu zřizovatele je příspěvková organizace povinna dědictví odmítnout),
- d) jiným způsobem na základě rozhodnutí zřizovatele.

Příspěvková organizace je však omezena v majetkových dispozicích s majetkem získaným do svého vlastnictví. Převede-li zřizovatel majetek na příspěvkovou organizaci, ztratí k tomuto majetku vlastnický vztah. Příspěvková organizace je povinna, pokud se stane majetek pro ni nepotřebný, jej bezúplatně nabídnout zřizovateli. Nepřijme-li zřizovatel písemnou nabídku, může příspěvková organizace po jeho předchozím písemném souhlasu majetek převést do vlastnictví jiné osoby za podmínek stanovených zřizovatelem. Časté bude pravděpodobně převádění dlouhodobého majetku kvůli možnosti daňových odpisů (daňové odpisy může uplatňovat pouze vlastník).

Organizace může nemovitosti ve svém vlastnictví např. zcizovat nebo třeba zatížit zástavním právem apod.

Je-li majetek předán příspěvkové organizaci pouze k hospodaření, zůstává vlastníkem zřizovatel. Organizace má ke svěřenému majetku pouze práva a povinnosti vymezené ve zřizovací listině. Organizace o tomto majetku účtuje a účetně jej odepisuje, stejně jako u nemovitostí ve vlastnictví organizace. Zřizovatel je také povinen zabezpečit finanční krytí odpisů, což může být pro některé zřizovatele problémové, jak jsem uvedla výše.

Na svěřený **nemovitý majetek**, který zůstává ve vlastnictví zřizovatele, se vztahují ustanovení zákona o obcích a zákona o krajích. Jedná se např. o možnost pronajímání nemovitého majetku příspěvkovou organizací. § 39 zákona o obcích nám říká, že záměr obce pronajmout nemovitý majetek nebo poskytnout jako výpůjčku obec zveřejní na úřední desce po dobu nejméně 15 dnů před rozhodnutím v příslušném orgánu obce.

Rozhodování o uzavírání nájemních smluv je v pravomoci rady. Rada může tuto pravomoc přenést na příspěvkovou organizaci svým usnesením, pokud tak neučiní, organizace není oprávněna k pronajímání nemovitostí. Pokud by bez zmíněného zmocnění uzavřela nájemní smlouvu, tato by byla od počátku neplatná. Nevhodné je také zmocnění k pronajímání svěřeného majetku ve zřizovací listině, protože jde o vyhrazenou pravomoc rady a zřizovací listinu schvaluje zastupitelstvo.

Právní výklady se drží pravidla, že schválení majetkoprávního úkonu zastupitelstvem nelze vykládat tak, že je zároveň schváleno i radou. Z toho důvodu nepostačuje příspěvkovou organizaci k uzavírání smluv zmocnit pouze zněním zřizovací listiny (schvaluje zastupitelstvo), ale také doplnit o znění usnesení rady ke svěření pravomocí k uzavírání nájemních smluv příspěvkové organizaci. V případě, že bude organizace zmocněna k pronajímání, není tím dotčena povinnost zveřejňování záměru na úřední desce. Dalšími možnostmi je pak i výpůjčka nemovitého majetku a pronájem příspěvkové organizaci.

Za **movité věci** můžeme považovat ty, které nejsou nemovitostmi. Pro drobný dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek platí výše uvedené k jednotlivým formám nabytí obdobně. Zřizovatel ho může předat organizaci k hospodaření, bezúplatně ho převést do vlastnictví příspěvkové organizace, případně může zřizovatel dát příspěvkové organizaci s

předchozím písemným souhlasem k nabytí movitých věcí darem od jiného subjektu nebo děděním.

Ve zřizovací listině se vymezí majetková práva, která organizaci umožní, aby se svěřeným majetkem mohla plnit hlavní účel, k němuž byla zřízena, případně pro doplňkové činnosti navazující na hlavní účel příspěvkové organizace, kterou jí zřizovatel povolí k tomu, aby mohla lépe využívat všechny své hospodářské možnosti a odbornost svých zaměstnanců – tolik citace zákona o malých rozpočtových pravidlech. Vymezením majetkových práv ve zřizovací listině zřizovatel určí, kdo a jakým způsobem hospodaří s příjmy, kdo hradí náklady atd.

Ve většině případů, nestanoví-li zákon jinak, nabývá příspěvková organizace majetek pro svého zřizovatele. Zřizovatel je oprávněn majetek a hospodárnost hospodaření s ním kontrolovat.

Finanční hospodaření příspěvkových organizací dle § 28 zákona č. 250/2000 Sb., ROPO USC

Příspěvková organizace hospodaří s peněžními prostředky:

- a) získanými hlavní činností,
- b) přijatými z rozpočtu zřizovatele,
- c) svých fondů,
- d) získanými jinou činností,
- e) dary od fyzických a právnických osob,
- f) poskytnutými ze zahraničí,
- g) z rozpočtů územních samosprávných celků, státních fondů, včetně prostředků z EU.

Hlavní činností příspěvkové organizace je ta činnost, která je „smyslem její existence“ – jde o činnost, kterou zvláštní zákon ukládá konat zřizovateli, jenž k jejímu výkonu zřizuje příslušnou příspěvkovou organizaci. U příspěvkových organizací zřízených zvláštním zákonem tam, kde existence tedy nezávisí na rozhodnutí zřizovatele, hlavní činnost určuje tento zákon.

Příspěvková organizace hospodaří podle rozpočtu, který musí být vždy vyrovnaný. Protože příspěvkové organizace vykonávají obvykle ve veřejném zájmu ekonomicky spíše ztrátovou činnost, „dorovnáva“ zřizovatel jejich rozpočet formou příspěvku na provoz. Ve výjimečných případech „ziskových“ příspěvkových organizací nastupuje opačný mechanismus – přebytek rozpočtu se odvádí do rozpočtu zřizovatele dle § 28 ROPO USC formou odvodu. Příspěvek na provoz může být (zcela či z části) účelově vázán.

Příspěvková organizace je povinna dbát na hospodárné plnění určených úkolů. Povinností organizace je i hospodárné využití majetku jí svěřeného atp.

Prostředky, kterými disponuje, může používat jen k účelům, na které jsou určeny. Úhrady, ke kterým se příspěvková organizace zaváže v běžném roce, nesmí přesahovat možnosti jejího rozpočtu pro tento rok. Získá-li příspěvková organizace příjem z prodeje majetku, s nímž hospodaří, je povinna jej odvést do státního rozpočtu. To neplatí pro majetek, jež nabyta darem nebo děděním.

Zřizovací listina dále obsahuje i vymezení práv, která organizaci umožní, aby se svěřeným majetkem mohla plnit hlavní účel, k němuž byla zřízena.

Dále musí být přesně vymezeny okruhy doplňkové činnosti. Doplňkovou činnost navazující na hlavní účel příspěvkové organizace zřizovatel povolí, aby organizace mohla lépe využívat všechny své hospodářské možnosti a odbornost svých zaměstnanců. Okruhy doplňkové činnosti se do zřizovací listiny zapisují v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání ve znění pozdějších předpisů. Zřizovatel posoudí žádost příspěvkové organizace o provozování doplňkové činnosti a rozhodne, zda organizace je nebo není oprávněna provozovat doplňkovou činnost, případně uvede činnosti, které v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů, příspěvkové organizaci povoluje. Na rozdíl od hlavní činnosti organizace vytváří ve své doplňkové činnosti zisk, a tedy z toho důvodu musí odděleně sledovat vývoj příjmů a výdajů. To slouží zejména k tomu, aby bylo doložitelné a jasné, že doplňková činnost není dotována z činnosti hlavní. Při doplňkové činnosti se příspěvková organizace chová stejně jako podnikatelský subjekt. Zisk z doplňkové činnosti může organizace použít jen ve prospěch své hlavní činnosti, s výjimkou situace, kdy zřizovatel povolí jiné využití tohoto zdroje.

Porušení rozpočtové kázně příspěvkovou organizací

V § 28 zákona č. 250/2000 Sb., ROPO USC je definováno porušení rozpočtové kázně příspěvkovou organizací. Je zde taxativní výčet skutečností zakládajících skutkovou podstatu porušení rozpočtové kázně, upravuje se ukládání odvodů a možnost jejich prominutí. Jde zejména o účelové využití finančních prostředků jak z rozpočtu, tak i z fondů a překročení stanoveného nebo přípustného objemu prostředků na platy, pokud nedošlo ke krytí z fondu odměn. Za porušení rozpočtové kázně zřizovatel příspěvkové organizaci vždy uloží odvod do svého rozpočtu. Má však možnost tento odvod na základě písemné žádosti příspěvkové organizace prominout nebo snížit. Žádostí organizace, ani výši v ní uvedené není zřizovatel nijak vázán, záleží výhradně na jeho rozhodnutí, zda a v jaké výši odvod za porušení rozpočtové kázně promine. Při promíjení bude jistě zvažovat všechny okolnosti a zejména i to, zda příspěvková organizace disponuje dostatečnými finančními prostředky (v rezervním fondu) na úhradu odvodu. V případě příspěvkové organizace zřízené obcí rozhoduje o uložení odvodu svým usnesením rada obce, která podle ustanovení § 102 odst. 2 písm. b) zákona o obcích plní vůči právnickým osobám, zřízeným zastupitelstvem obce, úkoly zřizovatele.

Zrušení, sloučení a splynutí příspěvkových organizací

Podle § 27 odst. 8 zákona č. 250/2000 Sb., ROPO USC dochází ke zrušení příspěvkové organizace dnem určeným zřizovatelem v rozhodnutí, jímž též určí, v jakém rozsahu přechází její majetek, práva a závazky na nové anebo přejímající organizace. V případě, že obec (kraj) bude činnosti vykovávané rušenou organizací zajišťovat sama, přechází uplynutím dne uvedeného v rozhodnutí o zrušení její majetek, práva a závazky na zřizovatele. Zaměstnanci příspěvkové organizace se stávají zaměstnanci zřizovatele.

Rozhodnutí o zrušení organizace se zveřejňují v Ústředním věstníku České republiky. O zveřejnění tohoto údaje je třeba požádat, zveřejněním dojde k naplnění principu formální publicity.

Ke sloučení dvou, případně více příspěvkových organizací může dojít pouze u organizací jednoho zřizovatele. Dochází k zániku jedné organizace (nebo více organizací) a přechodu jejich práv a závazků na přejímající organizaci. Zřizovací listinu přejímající organizace musí zřizovatel přizpůsobit novým potřebám organizace, např. rozšířit předmět činnosti, rozsah svěřeného majetku apod. Statutární orgán zanikající organizace je odvolán z funkce.

Při splynutí příspěvkových organizací (také jako v případě sloučení musí mít jednoho zřizovatele) dochází k zániku dvou (a více) původních organizací a vzniku nové organizace, na kterou přejdou práva a závazky zaniklých organizací. Zřizovatel vydá zcela novou zřizovací listinu vznikající nové organizace, a také jmenuje nového statutárního zástupce. Statutární zástupci splývajících organizací jsou odvoláni z funkcí.

Financování příspěvkových organizací dle § 29 ROPO USC

Příspěvková organizace vytváří tyto peněžní fondy:

a) *rezervní fond*: je tvořen ze zlepšeného VH, přijatých peněžních darů, prostředků převedených z minulých období a peněžních prostředků ze zahraničí. Jeho použití je omezeno na úhradu zhoršeného VH v následujících období, úhradu sankcí, doplnění fondu reprodukce majetku (se souhlasem zřizovatele) a překlenutí časového nesouladu mezi výnosy a náklady. K úhradě potřeb nezajištěných výnosy PO nebo příspěvkem zřizovatele na provoz v běžném roce lze užít rezervní fond jen v případě, že jeho použití bylo rozpočtováno,

b) *investiční fond*: je tvořen zejména z odpisů majetku, zlepšeného VH, výnosů z prodeje majetku, účelově vázaných prostředků za zahraničí. Fond reprodukce majetku lze užít zejména na financování pořízení a technického zhodnocení majetku a jako doplňkového zdroje financování oprav a údržby majetku,

c) *fond odměn*: je tvořen přídělem ze zlepšeného HV. Hradí se z něj odměny zaměstnancům; přednostně se však z fondu hradí případné překročení prostředků na platy,

d) *fond kulturních a sociálních potřeb („FKSP“)*: vytváří se přídělem na vrub nákladů příspěvkové organizace z ročního objemu nákladů zúčtovaných na platy, odměny a náhrady platů. Je určen k zabezpečování kulturních, sociálních a dalších potřeb zejména zaměstnanců příspěvkové organizace, v omezeném rozsahu i dalších osob. Pouze z FKSP může příspěvková organizace poskytovat dary.

Příspěvková organizace nesmí přijímat ani poskytovat půjčky a úvěry a vystavovat směnky. Výjimku tvoří půjčky poskytnuté z FKSP, dodavatelské úvěry na financování programů (pouze se souhlasem ministerstva), a u zdravotnických zařízení úvěry, které mohou být přijaty na překlenutí dočasného nedostatku peněžních prostředků, pokud je tento nedostatek způsoben opožděnými úhradami od zdravotních pojišťoven.

Jiná (rozumí se jiná než hlavní) činnost musí být sledována odděleně od hlavní činnosti. Pokud má příspěvková organizace vykonávat jinou činnost, musí být její předmět a rozsah vymezen ve zřizovací listině.

Jestliže je hospodářským výsledkem jiné činnosti k 30. září ztráta, musí příspěvková organizace zajistit, aby do konce roku byl výsledek vyrovnaný. Pokud se tak nestane, nesmí již být v příštím roce jiná činnost provozována.

Pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak, organizační složky státu v působnosti jednoho správce kapitoly si při plnění svého předmětu činnosti navzájem neposkytují peněžítá plnění. To platí také pro organizační složku státu a jí zřízenou příspěvkovou organizaci.

Organizační složky státu neposkytují náhrady za užívanou plochu v nemovitosti, se kterou hospodaří jiná organizační složka státu nebo příspěvková organizace. Finanční toky mezi příspěvkovou organizací a zřizovatelem zahrnují:

- a) příspěvek na provoz ze státního rozpočtu nebo odvod z provozu do státního rozpočtu – výši příspěvku na provoz lze vázat na předem stanovené ukazatele. Změna příspěvku či odvodu je možná v případě významné změny podmínek, za kterých byl stanoven,
- b) individuální a systémové dotace na financování programů a akcí,
- c) návratná finanční výpomoc,
- d) odvod z odpisů – stanovuje se tehdy, jestliže zřizovatel nepočítá s další činností PO, nebo hodlá tuto činnost utlumit. Odvod de facto reprezentuje rozsah, v němž se nadále nepočítá s obnovou majetku užívaného příspěvkovou organizací,
- e) dotace na úhradu provozních výdajů, které jsou, nebo mají být kryty z rozpočtu EU včetně stanoveného podílu státního rozpočtu na jejich financování,
- f) dotace na úhradu provozních výdajů podle mezinárodních smluv, na základě kterých jsou České republice svěřeny peněžní prostředky z finančních mechanismů.

Hospodářský výsledek je tvořen výsledkem hospodaření z hlavní činnosti a ziskem vytvořeným v jiné činnosti po zdanění. Zůstatky peněžních fondů se po skončení roku převádějí do následujícího roku.

Jestliže hospodaření příspěvkové organizace za běžný rok skončí ztrátou po zahrnutí příspěvku na provoz (zhoršený VH), je zřizovatel povinen projednat s příspěvkovou organizací zabezpečení jeho úhrady do konce následujícího rozpočtového roku. Úhrada zhoršeného VH se zajistí:

- a) z rezervního fondu příspěvkové organizace,
- b) z rozpočtu kapitoly zřizovatele, nejsou-li prostředky v rezervním fondu,
- c) ze zisku po zahrnutí příspěvku na provoz nebo odvodu z provozu (zlepšený VH) příspěvkové organizace v následujícím roce, nejsou-li prostředky ani v rámci kapitoly zřizovatele.

Orgány příspěvkové organizace

Orgány příspěvkové organizace jsou vymezeny a označeny ve zřizovací listině, takže jejich vymezení či chceme-li výčet, je na zřizovateli, stejně jako vymezení způsobu obsazování těchto orgánů. V každém případě však musí mít příspěvková organizace orgán statutární a tímto statutárním orgánem bude zpravidla ředitel. Ředitel jedná jménem organizace a je oprávněn zastupovat organizaci ve všech záležitostech, které se organizace týkají, tedy včetně právních úkonů ohledně majetku předaného organizaci k hospodaření (samozřejmě v rámci oprávnění stanovených zřizovací listinou). Jmenování a odvolávání ředitelů příspěvkových organizací (také stanovení platu a odměn) je v kompetenci rady obce

(kraje). Další požadavky na výkon funkce ředitele mohou stanovit zvláštní zákony, případně také zřizovatel může dále konkretizovat způsob výběru uchazečů.

Ve zřizovací listině příspěvkové organizace musí být uveden také způsob, jakým vystupuje statutární orgán jménem organizace, většinou je to formou připojení autentického podpisu ředitele k vytištěnému nebo napsanému názvu organizace. Toto ustanovení je aplikováno v případech, kdy statutárním orgánem je orgán kolektivní a je nutné upravit, jak členové statutárního orgánu jednájí navenek. V případě ředitele, který je individuálním statutárním orgánem, je obvykle ve zřizovací listině upraveno, jak se ředitel podepisuje. Většinou je to formou připojení autentického podpisu ředitele k vytištěnému nebo napsanému názvu organizace.

1.5 Příspěvkové organizace krajů

Zákon 129/2000 Sb., o krajích

Kraje jsou veřejnoprávní korporace a jejich hlavním znakem, který je odlišuje od orgánů státní správy, je širší výkon samosprávy vedle přenesené působnosti státní správy. Mají tedy vlastní majetek a vlastní příjmy a hospodaří v rozpočtu (samozřejmě musí splňovat všechny požadavky zákona). Kraj i obec vystupují v právních vztazích svým jménem a nesou odpovědnost z těchto vztahů vyplývající. Tyto samosprávy mají pečovat o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů (§ 1, odst. 4); při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem. Veřejným zájmem tak může být infrastruktura, zdravotnictví, dostupné vzdělání i kulturní služby.

Kraj tedy plní jednak úkoly v samostatné působnosti uložené zákonem, zastupitelstvem kraje a radou kraje a napomáhá činnosti výborů a komisí. K plnění svých úkolů v oblasti péče o potřeby občanů, a to např. i o potřeby v oblasti kultury může kraj zřizovat příspěvkové organizace.

Zákon o krajích (Krajské zřízení) upravuje základní principy fungování krajů jakožto „vyšších územních samosprávných celků“, které vznikly díky reformě státní správy v roce 2000 v České republice. Krajské zřízení je rozsáhlý právní předpis, který zahrnuje úpravu právní subjektivity, vnitřní organizace a působnosti krajů, stejně jako státní dohled nad krajskou samosprávou. Z hlediska kultury je Krajské zřízení významné především proto, že kraje jsou oprávněny zřizovat dva typy subjektů, které mohou v této oblasti působit, a to příspěvkové organizace a organizační složky. Kraje jsou také zakladateli obecně prospěšných společností.

Vztah krajských orgánů k příspěvkovým organizacím zřizovaným krajem je obdobný jako u organizačních složek, tedy:

- a) zastupitelstvo kraje rozhoduje o zřízení a zrušení PO a schvaluje či mění jejich zřizovací listiny,
- b) rada kraje vykonává ve vztahu k PO funkci zřizovatele.

1.6 Příspěvkové organizace zřizované obcemi

Zákon 128/2000 Sb., o obcích

Zákon o obcích (Obecní zřízení) je základní předpis, upravující zejména právní subjektivitu obcí a měst v České republice, jejich vnitřní organizaci a samosprávu,

samostatnou a přenesenou působnost obcí a dohled státních orgánů nad obecní samosprávou. Obecní zřízení (stejně jako zřízení krajské) upravuje dva typy subjektů, které mohou působit v oblasti kultury - příspěvkové organizace a organizační složky.

Vztah obce k organizačním složkám a příspěvkovým organizacím jí zřizovaným je fakticky identický jako u krajů, tedy:

- a) zřizování i rušení organizačních složek a příspěvkových organizací je výkonem samostatné působnosti obce,
- b) zakládání a rušení příspěvkových organizací spadá do kompetence zastupitelstva,
- c) funkci zřizovatele vykonává rada obce.

1.7 Příspěvkové organizace zřizované hlavním městem Prahou

Zákon 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze

Zákon o hlavním městě Praze, č. 131/2000 Sb., ze dne 13. dubna 2000, je zákon upravující postavení hlavního města Prahy jako hlavního města České republiky, kraje a obce a dále postavení městských částí. Na Prahu se nevztahuje ani obecný zákon o krajích ani obecný zákon o obcích, ale zákon o hlavním městě Praze. Ve vztahu k ní oba tyto zákony nahrazuje a mnohé věci upravuje velmi podobně či shodně. Volby do zastupitelstva hlavního města i do zastupitelstev městských částí se konají podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí. Zákon o hlavním městě Praze zmocňuje Prahu, aby si vydala formou vyhlášky Statut hlavního města Prahy, který mimo jiné upravuje kompetenční vztah mezi městem a městskými částmi.

Hlavní město Praha je veřejnoprávní korporací, která má vlastní majetek, má vlastní příjmy vymezené tímto nebo zvláštním zákonem, a hospodaří za podmínek stanovených tímto nebo zvláštním zákonem podle vlastního rozpočtu.

Upravuje též pravomoci Rady a Zastupitelstva hlavního města Prahy vůči právníkům osobám a zařízením zřízeným nebo založeným hlavním městem Praha. Praha se v tomto případě chová také jako kraj, je tedy možno říci, že příspěvkové organizace hlavního města Prahy lze přirovnat k příspěvkovým organizacím krajů.

Doporučení: *Příspěvkové organizace se obecně potýkají s neflexibilním financováním, velkou část finančních prostředků dostávají příspěvkové organizace zpravidla za kalendářní rok. V kultuře je však spousta činností, které jsou např. vztaženy k uměleckým sezonám, a proto je nutno počítat s víceletými projekty (např. u knihoven či památkové péče). Je tedy třeba přehodnotit stávající úpravu financování příspěvkových organizací v oblasti poskytování účelově přiznaných prostředků, jelikož v současné době je například právě realizace víceletých projektů financovaných z takových účelově přiznaných prostředků pro PO problematická. Peněžní prostředky musí být před koncem roku vyúčtovány, a pro další roky není financování zřizovatelem (poskytovatelem) zaručeno. Díky tomuto stavu nelze dosáhnout jakkoli prospěšné a účelné kontinuity prací na víceletých projektech. Je proto žádoucí, aby účelově přiznané prostředky mohly být poskytovány (a garantovány) na více než jedno účetní období.*

Bylo by vhodné pokusit se o uvolnění omezení použití fondů příspěvkové organizace tak, aby organizace mohla v případě potřeby tyto prostředky volněji užívat. Z dlouhodobějšího hlediska lze uvažovat o možnosti transformace příspěvkových organizací na jinou právní formu. Jako vhodná se k využití ukazuje forma ústavu resp. veřejný ústav, který je definován jako organizační struktura, která naplňuje veřejný účel, nedisponuje členy, ale těmi, kdo ústav užívají. Ústav nenárokují spolupůsobení těch, kteří využívají jeho služby. Disponuje věcnými prostředky a je organizován na hierarchickém principu. Tyto znaky naplňuje ve své definici „ústav“ podle nového občanského zákoníku. Tyto znaky naplňovala i veřejná kulturní instituce dle návrhu zákona o veřejných kulturních institucích. Lze též doporučit, aby bylo alespoň zvaženo připravit a následně i přijmout zákon o veřejných kulturních institucích jako zákon, který umožní transformaci příspěvkových organizací na veřejnoprávní ústavy.

1.8 Organizační složky ÚSC dle ROPO ÚSC

Zákon upravuje mimo jiné pravidla zřizování, fungování a rušení organizačních složek a příspěvkových organizací zřizovaných územními samosprávnými celky („ÚSC“).

Organizační složka se od příspěvkové organizace liší především tím, že nemá sama o sobě právní subjektivitu – je tedy součástí svého zřizovatele. Majetek organizační složky je tak majetkem zřizovatele, stejně jako její zaměstnanci mají pracovní poměr uzavřen se zřizovatelem. Organizační složka není samostatnou účetní jednotkou, takže má se zřizovatelem společné účetnictví. Existence organizační složky v rámci ÚSC je spíše existencí faktickou než právní. Pokud určitou aktivitu v oblasti kultury vykonává organizační složka ÚSC, je to de facto totéž, jako by ji vykonával ÚSC sám.

Organizační složky zřizuje ÚSC zásadně v samostatné působnosti a pro výkon této působnosti – jejich zřízení je tedy výkonem krajské/obecní samosprávy, do něž mohou státní orgány zasahovat pouze v mezích zákona a za podmínek stanovených zákonem. Tuto formu svého hospodaření volí ÚSC pro ty činnosti, které:

- a) nevyžadují velký počet zaměstnanců,
- b) nepotřebují složité a rozsáhlé strojní nebo jiné technické vybavení,
- c) nejsou vnitřně odvětvově či jinak organizačně členěné,
- d) nevstupují do složitých ekonomických nebo právních vztahů.

Organizační složka vzniká rozhodnutím příslušného orgánu zřizovatele. Ten také jmenuje vedoucího organizační složky a určuje jeho práva a povinnosti. O vzniku organizační složky rozhoduje zastupitelstvo a zřizovatel vydá i zřizovací listinu. Organizační složka může být zřízena i na dobu určitou stanovenou ve zřizovací listině.

Veškeré příjmy a výdaje organizační složky jsou součástí rozpočtu jejího zřizovatele. Organizační složka je povinna dbát, aby dosahovala příjmů stanovených rozpočtem a plnila určené úkoly účelným, co nejehospodárnějším způsobem. Přičemž pouze ÚSC dává povolení k nakládání s rozpočtem organizační složky jednak svému úřadu, jednak podle potřeby také vedoucímu složky. Rozhodnutí je věcí zřizovatele a záleží na místních podmínkách a uvážení zřizovatele.

Své organizační složce umožní zřizovatel disponovat jen s takovými peněžními prostředky, které souvisejí s její běžnou, pravidelnou činností. Tyto prostředky poskytuje

zřizovatel organizační složce formou provozní zálohy v hotovosti nebo zřízením běžného účtu u banky. Organizační složka je povinna vyúčtovat provozní zálohu po ukončení období, na něž byla poskytnuta, nejpozději do 31. prosince rozpočtového roku.

Zřizovatel může pověřit organizační složku vybíráním některých rozpočtových příjmů z její činnosti. Tyto příjmy se vybírají buď v hotovosti, nebo pomocí běžného účtu organizační složky. Z vybraných příjmů nesmí organizační složka hradit výdaje a je povinna odvést je na účet svého zřizovatele nejpozději koncem každého měsíce.

Organizační složka vede peněžní deník – údaje z něj se převádějí do rozpočtu zřizovatele, a to nejméně měsíčně a nejpozději před koncem roku.

Doporučení: *Vzhledem k nejasnému právnímu vymezení organizační složky ÚSC je pro zřizovatele jednodušší a efektivnější obstarávat úkoly, které by mohl svěřit organizační složce jiným způsobem např. zřízením odboru. Doporučuji tedy organizační složky ÚSC jako právní institut zrušit úplně.*

1.9 Obecně prospěšné společnosti

Zákon 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech – vybrané problémy

Založení obecně prospěšné společnosti (dále OPS) se věnují § 3 a 4 zákona o obecně prospěšných společnostech (dále ZOPS). Jedná se o speciální právní úpravu (lex specialis) k občanskému zákoníku a pro otázky neupravené (např. právní subjektivita, zastoupení fyzických a právnických osob) se použije právě občanský zákoník. Pro některé záležitosti je pak nutno využít i občanský soudní řád.

Právní úprava OPS v souladu s § 19 občanského zákoníku stejně jako právní úprava obchodních společností rozlišuje mezi založením a vznikem právnické osoby. Zakladateli OPS mohou být fyzické osoby, Česká republika nebo právnické osoby jednotlivě nebo společně.

Pokud stát vystupuje jako účastník právních vztahů, je právnickou osobou (§ 6 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, § 21 občanského zákoníku). V takovém případě musí se založením OPS souhlasit vláda ČR. Vláda současně určí ministerstvo, které bude plnit funkci zakladatele konkrétní OPS.

V souladu s § 19 odst. 1 občanského zákoníku požaduje ZOPS pro založení OPS zakládací listinu, je-li jediný zakladatel, nebo zakládací smlouvu, je-li zakladatelů více. Je-li zakladatel jediný, musí být zakládací listina sepsána notářem ve formě notářského zápisu

Náležitosti zakládacího dokumentu jsou dále stanoveny v § 4 odst. 2 a 3 ZOPS. Zákon stanoví výše uvedené náležitosti v § 4 odst. 2 jako obligatorní, a v odst. 3 a odst. 4 pak též jako fakultativní náležitosti tohoto dokumentu.

Fakultativní náležitosti v odst. 3 jsou uváděny demonstrativním výčtem. V praxi jsou poté doporučovány a uváděny některé náležitosti další, např. možnost změny v osobách zakladatelů.

K některým obligatorním náležitostem zakládací listiny

Název OPS se uvádí v celém znění stejně, jako se v celém znění uvádí název či jméno zakladatele. Součástí názvu je také vlastní označení OPS. Obecně prospěšná společnost poskytuje služby označené zákonem jako obecně prospěšné. Zákon nedefinuje pojem „obecně prospěšná služba“, vymezuje pouze podmínku, že se jedná o služby poskytované za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek. Neexistence legální definice tak způsobuje značné problémy. O tom, která činnost OPS má charakter obecně prospěšné služby, tak rozhodují rejstříkové soudy volnou úvahou. Často využívají analogie s § 1 zákona č.227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, který definuje příkladným výčtem obecně prospěšné cíle.

Podmínky poskytování obecně prospěšných služeb musí být předem stanoveny již v zakládací listině OPS a musí být stejné pro všechny uživatele. Zakládací listina musí být dle judikatury ohledně druhu a podmínek poskytovaných služeb natolik podrobná, aby z ní bylo zřejmé, jaké podmínky musí být splněny pro poskytnutí služby. Jde přitom o obecné podmínky, určující základní rámec pro poskytování obecně prospěšných služeb, či přístup uživatelů (adresátů) k těmto službám, které musí být pro všechny uživatele stejné. Obecnost nebo podrobnost podmínek pro poskytování služeb je vždy nutné posuzovat ve vztahu ke konkrétní společnosti právě se zohledněním druhů poskytovaných služeb, neboť ty jsou určující pro stanovení podmínek pro jejich poskytování. Zásadně však každému uživateli musí být ze zakládací listiny zřejmé, jaké podmínky musí splnit pro to, aby mu určitý druh služby byl poskytnut, a je nepřipustné, aby jejich absence v zakládací listině byla nahrazována výkladem. Tím na druhé straně není vyloučeno, aby další upřesnění podmínek pro poskytování služeb prováděla správní rada, a to zejména ve vztahu ke službám, u nichž se podmínky jejich poskytování mění v čase. U některých druhů služeb se takový postup může dokonce jevit nanejvýš vhodným (např. konkrétní údaje o konání výběrového řízení pro poskytnutí služby apod.). Vždy však musí jít o upřesnění, které pouze doplní podmínky uvedené v zakládací listině, nikoliv je samostatně určí.¹

Podrobnosti stanovení podmínek poskytování obecně prospěšných služeb v zakládací listině je nutné věnovat dostatečnou pozornost. V praxi soudů to bývá právě nedostatečné vymezení podmínek poskytování obecně prospěšných služeb, pro které soud zamítne návrh na zápis OPS do rejstříku.

V zakládacím dokumentu není nutné určit podmínky provozování doplňkových činností či jiných doplňkových služeb, i kdyby byly součástí zakládacího dokumentu.

Vklad zakladatele do OPS není povinný. Pro případ, že se zakladatel rozhodne vložit do OPS majetek, stanoví ZOPS povinnost uvést v zakládací listině označení majetkového vkladu resp. majetkových vkladů jednotlivých zakladatelů, a u nepeněžitého vkladu specifikaci jeho předmětu a jeho ocenění odborným odhadcem. Jelikož sama úprava mlčí o nutnosti splacení celého nebo jen části vkladů před vznikem společnosti či nutnosti přechodu vlastnického práva na společnost ke dni vzniku společnosti, domnívám se, že případný vklad

---

¹ Viz Judikát NS ČR čj. 32 Odo 867/2002-73 k podmínkám poskytování obecně prospěšných služeb uvádí: „Podmínky pro poskytování obecně prospěšných služeb obecně prospěšnou společností musí být pro všechny uživatele stejné. Obecnost nebo podrobnost jejich úpravy v zakladatelské listině je nutné posuzovat ve vztahu ke konkrétním druhům poskytovaných služeb. Zásadně každému uživateli musí být ze zakládací listiny zřejmé, jaké podmínky musí splnit proto, aby mu určitý druh služby byl poskytnut.“

společníků nemusí být splacen před samotným vznikem společnosti, a to ani zčásti. Pokud se tak však stane, bude pravděpodobně jeden ze zakladatelů pověřen výkonem funkce správce vkladu a vklad přijme.

Pokud bude vkládán nepeněžitý vklad, zákon požaduje určení jeho předmětu a ocenění jeho hodnoty znalcem, odborným odhadcem, tj. osobou, která vykonává svou činnost na základě živnostenského oprávnění pro vázanou živnost „oceňování majetku“. Majetkovým vkladem zakladatele nemusí být pouze konkrétní věc, ale může se jednat například o určitá práva z oblasti práva duševního vlastnictví.

Pokud by Zakládací dokument OPS neobsahoval některé z předepsaných obligatorních náležitostí, jednalo by se o absolutní neplatnost právního úkonu směřujícího k založení OPS podle § 39 občanského zákoníku, a tak by k založení ani vzniku OPS nedošlo. OPS vzniká dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností, vedeného rejstříkovým soudem dle sídla OPS. Návrh na zápis OPS do rejstříku obecně prospěšných společností podává zakladatel resp. zakladatelé nebo jiná k tomu zakladatelem písemně zmocněná osoba např. advokát, a to na formuláři stanoveném vyhláškou ministerstva spravedlnosti a dostupném na webových stránkách ministerstva spravedlnosti.

Ve věcech souvisejících se vznikem obecně prospěšné společnosti za ni do jejího vzniku jedná její zakladatel. Je-li zakladatelů více, jednají společně.

OPS může do tří měsíců odmítnout takové závazky, které jí brání naplnit účel, pro něž byla založena. V takovém případě za nepřevzaté závazky odpovídá zakladatel, popřípadě zakladatelé společně a nerozdílně.

1.10 Orgány obecně prospěšné společnosti

Správní rada

Správní rada je nejvyšším orgánem OPS, není však orgánem statutárním. Správní rada musí mít nejméně 3 členy, počet členů musí být dělitelný třemi. Maximální počet členů již není omezen. Členem správní rady může být jen fyzická osoba, bezúhonná, způsobilá k právním úkonům, stále přitom platí neslučitelnost funkce člena správní a dozorčí rady.

Zákonem č. 231/2010 Sb. bylo zrušeno ustanovení, podle kterého člen správní rady ani osoba mu blízká nesměli být v pracovněprávním nebo obdobném vztahu ke společnosti, ale platí, že v pracovněprávním vztahu k dané společnosti může být nejvýše 1/3 členů správní rady.

Funkční období člena správní rady je tříleté. Správní radu jmenuje zakladatel, v zakládací listině však může být stanoveno jinak. První členy správní rady vždy určí zakladatel a tito členové jsou uvedeni již v zakládací listině nebo zakládací smlouvě. Funkční období prvních členů správní rady počíná běžet dnem zápisu OPS do rejstříku, funkční období dalších členů správní rady počíná běžet dnem, k němuž byli jmenováni popřípadě jinak ustanoveni dle zakládací listiny. Funkční období končí jeho uplynutím, úmrtím člena správní rady, odstoupením nebo odvoláním. Platí, že zrušením OPS funkční období správní rady a dozorčí rady nekončí – v procesu likvidace až do zániku členové správní rady a dozorčí rady vykonávají své funkce s omezením dispozic s majetkem, které činí likvidátor. Ale i v procesu likvidace správní rada např. schvaluje účetní závěrku, vydává výroční zprávu.

Správní rada rozhoduje většinou přítomných členů. V případě rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy správní rady. Je však možno v zakladací listině či statutu stanovit pro případ rovnosti hlasů jiný postup. Členové správní rady volí ze svého středu předsedu, který svolává a řídí jednání správní rady. Správní rada rozhoduje jako orgán kolektivní.

Základním úkolem správní rady je rozhodovat o zásadních záležitostech týkajících se vnitřního fungování společnosti, vydávat předchozí souhlas k ZOPS určeným právním úkonům, kterými dochází k dispozicím s majetkem společnosti, resp. kterými společnost majetek nabývá.

Právní úkon, ke kterému je potřeba předchozí souhlas správní rady, je bez takového souhlasu neplatný. Jedná se pouze o neplatnost relativní. Právní úkon se považuje za platný, pokud se jeho neplatnosti nedovolá správní rada, zakladatel nebo ten, kdo je takovým úkonem dotčen, a to v tříleté promlčecí lhůtě ode dne rozhodnutí.

Dozorčí rada

Dozorčí rada je povinně zřizovaným kontrolním orgánem OPS. Dozorčí rada je nejméně tříčlenná, maximální počet členů již není omezen, počet členů však vždy musí být dělitelný třemi. Členové dozorčí rady volí ze svého středu předsedu, který svolává a řídí jednání dozorčí rady. Členy dozorčí rady jmenuje zakladatel, nestanoví-li zakladací listina jinak. Pro funkční tříleté období platí obdobně to, co je uvedeno u správní rady.

Dozorčí rada je povinna upozornit ředitele a správní radu na porušení zákonů, ustanovení zakladací listiny nebo statutu, na nehospodárné postupy, popřípadě na další nedostatky v činnosti obecně prospěšné společnosti. Dozorčí rada je oprávněna stanovit řediteli nebo správní radě lhůtu ke zjednání nápravy. Není-li náprava zjednána, dozorčí rada neprodleně informuje o zjištěných nedostatcích zakladatele.

Ředitel

Statutárním orgánem OPS je ředitel, jenž řídí její činnost a jedná jejím jménem. Jako statutární orgán musí být ředitel ustanoven již při založení OPS. Prvního ředitele určí zakladatel, přičemž funkce ředitele je zřizována obligatorně. Dalšího ředitele jmenuje a odvolává správní rada, která rovněž činí vůči řediteli úkony týkající se jeho vztahu k OPS, např. uzavírá s ním smlouvu, rozhoduje o jeho odměňování. Ředitelem může být pouze fyzická osoba, která je bezúhonná a má způsobilost k právním úkonům. Ředitel nemůže být členem správní rady ani dozorčí rady, je však oprávněn účastnit se jednání správní rady a dozorčí rady s hlasem poradním.

Ředitel vykonává funkci ve smluvním poměru. Funkci ředitele lze vykonávat buď bezúplatně, nebo úplatně. Vykonává-li ředitel svou funkci úplatně, nemůže jí vykonávat pouze v pracovním poměru. Důvodem je to, že činnost vykonávaná v pracovním poměru, je vykonávána jako tzv. závislá práce podle § 2 odst. 4 Zákoníku práce, tedy práci nutno vykonávat osobně, ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti, jménem zaměstnavatele a podle jeho pokynů. Činnost statutárního orgánu ze své podstaty nemůže být vykonávána ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti. Funkce statutárního orgánu není podle ustálené judikatury druhem práce. Pro činnost ředitelů OPS je v praxi analogicky aplikován § 66 obchodního zákoníku. U ředitele OPS tak může dojít k souběhu smluvních vztahů.

U ředitele OPS dochází k souběhu smluvních vztahů při výkonu funkce statutárního orgánu. Mimo pracovní poměr jsou vykonávány statutární pravomoci - sem patří jednání navenek a všechny pravomoci, které právní předpisy svěřují do výlučné pravomoci statutárního orgánu, a v pracovním poměru je vykonáváno řízení obecně prospěšné společnosti. Pokud vykonává ředitel svoji funkci bez nároku na odměnu, bude to na základě příkazní smlouvy podle § 724 a násl. občanského zákoníku nebo nepojmenované smlouvy se znaky smlouvy příkazní. Příkazní smlouvou se ředitel zavazuje, že bude vykonávat pro obecně prospěšnou společnost činnost statutárního orgánu, a to bezúplatně.

Výroční zpráva

ZOPS zdůrazňuje povinnost těchto společností sestavit výroční zprávu. Pokud se týká výroční zprávy OPS, není v zákoně stanovena žádná výjimka, na jejímž základě by OPS neměla povinnost výroční zprávu sestavit. Naopak zákon stanoví, že povinnost sestavení první výroční zprávy vzniká společnosti nejpozději 18 měsíců od jejího vzniku. Dále je společnost povinna sestavit výroční zprávu nejpozději vždy do 6 měsíců po skončení hodnoceného období. Obsah výroční zprávy je tímto zákonem přesně vymezen. Zákon v § 20 a 21 ZOPS tedy upravuje povinnost OPS vydávat každoročně výroční zprávu o činnosti a hospodaření OPS. Zpráva musí být veřejně přístupná. Způsob zveřejnění stanoví OPS v zakládací listině.

Zrušení, likvidace a zánik společnosti

Zákon o OPS rozlišuje u zániku OPS dvě fáze, a to zrušení společnosti buď s likvidací, nebo bez likvidace, a samotný zánik společnosti výmazem z rejstříku OPS.

O dobrovolném zrušení OPS může rozhodnout správní rada ve svém rozhodnutí na základě § 13 odst. 1 písm. i. Rozhodnutí o zrušení OPS musí správní rada oznámit písemně zakladateli, resp. zakladatelům nejméně dva měsíce přede dnem, ke kterému má být OPS zrušena, jinak toto rozhodnutí nenabude platnosti. Obecně prospěšná společnost se zrušuje:

- a) uplynutím doby, na kterou byla založena,
- b) dosažením účelu, pro který byla založena,
- c) dnem uvedeným v rozhodnutí správní rady o zrušení obecně prospěšné společnosti,
- d) vnitrostátní fúzí nebo rozdělením,
- e) dnem uvedeným v rozhodnutí soudu o zrušení obecně prospěšné společnosti, jinak dnem, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci,
- f) prohlášením konkursu na její majetek.

O nuceném zrušení OPS rozhoduje soud. Soud o zrušení OPS rozhoduje na návrh státního orgánu, zakladatele nebo osoby, která na tom osvědčí právní zájem. Touto osobou se rozumí například člen správní nebo dozorčí rady, příjemce obecně prospěšných služeb, zájemce o obecně prospěšné služby, věřitel obecně prospěšné společnosti aj. Soudem příslušným k rozhodování v řízeních o zrušení OPS je krajský soud, u kterého je obecně prospěšná společnost zapsána v rejstříku OPS. Jedná se o řízení nesporné, ve kterém se rozhoduje usnesením. Ve věci zrušení OPS lze rozhodnout bez jednání jen tehdy, pokud se neprovádí dokazování. Pokud o zrušení OPS rozhoduje soud, může stanovit lhůtu pro

odstranění příčin, pro které bylo zrušení OPS navrženo. Soud rozhodne o zrušení obecně prospěšné společnosti a o její likvidaci, jestliže:

- a) v uplynulém roce se nekonalo ani jedno zasedání správní rady obecně prospěšné společnosti,
- b) nebyly jmenovány orgány obecně prospěšné společnosti a dosavadním orgánům skončilo funkční období před více než rokem,
- c) obecně prospěšná společnost neposkytuje obecně prospěšné služby uvedené v zakládací listině po dobu delší než šest měsíců,
- d) provozováním doplňkové činnosti došlo v období šesti měsíců opakovaně k ohrožení kvality, rozsahu a dostupnosti obecně prospěšných služeb, k jejichž poskytování byla obecně prospěšná společnost založena,
- e) obecně prospěšná společnost užívá příjmů ze své činnosti a svěřeného majetku v rozporu s tímto ZOPS,
- f) obecně prospěšná společnost porušuje ustanovení ZOPS.

Soud může stanovit lhůtu k odstranění příčiny, pro kterou bylo zrušení obecně prospěšné společnosti navrženo.

Před zánikem OPS se vyžaduje její likvidace, vždy pokud celé její jmění nenabývá právní nástupce a dojde tak k přeměně společnosti nebo pokud dojde k přerozdělení celého majetku OPS v konkurzním řízení. Bez likvidace je tedy možno dojít k zániku OPS, a to sloučením nebo splnutím.

Zhodnocení vlivu Nového občanského zákoníku na ZOPS po 1. lednu 2014

Nový občanský zákoník (dále jen NOZ) zruší ZOPS, to znamená, že po 1. lednu 2014 již nebudou nové OPS vznikat. Ty stávající však nezaniknou. Také práva a povinnosti již existujících OPS se i nadále po 1. 1. 2014 řídí dosavadními právními předpisy. Po 1. 1. 2014 tedy nebude možno založit novou OPS, tuto formu, v případě nově vznikajících subjektů, nahradí ve většině případů tzv. ústavy.

Nadále i po 1. 1. 2014 budou existovat ty obecně prospěšné společnosti, které vznikly do 31. 12. 2013. Ty se pak budou moci, pokud nebudou chtít zůstat OPS, transformovat na ústav, nadaci nebo nadační fond.

Ústav je právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených. Ústav nemá členy, jeho osobní složku tvoří zaměstnanci. Majetková složka je pro ústav sice důležitá, avšak ústav nemá nezcizitelnou majetkovou složku. Zásadní majetkové dispozice nemůže činit ředitel ústavu jako jeho statutární orgán samostatně, ale jen se souhlasem správní rady. V tomto je úprava obdobná úpravě OPS. Členy správní rady jmenuje zakladatel ústavu, jenž je oprávněn měnit zakládací listinu i za trvání ústavu, a není-li zakladatelem, přechází toto oprávnění na osobu zakladatelem určenou, a není-li takové osoby, pak zakládací listinu může měnit na návrh správní rady soud.

K podpoře své statutární činnosti mohou ústavy provozovat obchodní závod a vykonávat výdělečnou či komerční jinou vedlejší činnost. Provozuje-li ústav obchodní závod nebo jinou vedlejší činnost musí tato činnost být konána k podpoře, a nikoli na újmu činnosti

hlavní. Tedy platí, že vedlejší činnost ústavu, nesmí být na újmu jakosti, rozsahu a dostupnosti činnosti včetně služeb poskytovaných v rámci hlavní činnosti ústavu. Zisk může ústav použít jen k podpoře činnosti, pro niž byl založen, a k úhradě nákladů na vlastní správu ústavu.

Doporučení: *Vzhledem k faktu, že se z OPS stane od 1. 1. 2014 v podstatě dožívající právní forma, nelze předpokládat novelizaci zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, lze případná legislativní doporučení též považovat za bezpředmětná. Nová úprava obsažená v NOZ zatím není účinná, a tak až praxe ukáže její klady i zápory, které nastíní další možná doporučení.*

1.11 Veřejná prospěšnost

Nový občanský zákoník definuje pojem veřejné prospěšnosti a vymezuje právo zápisu statusu veřejné prospěšnosti do veřejného rejstříku. Podmínkami pro získání statusu veřejné prospěšnosti a zároveň jeho pojmovými znaky jsou:

- dosahování obecného blaha, obecně prospěšného účelu, podpora znevýhodněných skupin, ekologie, zdravotnictví, školství, kultury, filantropická činnost,
- bezúhonnost zainteresovaných osob,
- transparentnost hospodaření a nabytí majetku z transparentních zdrojů,
- hospodárné využití tohoto majetku k veřejně prospěšnému účelu.

Zákon o statusu veřejné prospěšnosti je nyní v Poslanecké sněmovně a již delší dobu je ohniskem vášnivých debat napříč politickým spektrem. Zákon upravuje, jaké činnosti lze, příp. nelze považovat za veřejně prospěšné. Dále vymezuje přísnější podmínky pro správu osob se statutem veřejné prospěšnosti, které spočívají především ve vyšších nárocích na účetnictví, přísnějších pravidlech pro schvalování účetní závěrky auditorem a povinnosti zveřejňovat některé účetní dokumenty.

Cílem nového zákona je zajistit vyšší transparentnost právnických osob se statutem veřejné prospěšnosti. Získání statusu bude spojeno s výhodami plynoucími z veřejných prostředků. Je tedy namístě, aby subjekty s právem tyto výhody čerpat měly průhledné hospodaření.

Skutečnost, že právnická osoba poskytuje veřejně prospěšnou činnost, bude muset prokázat doklady o poskytování veřejně prospěšné činnosti. Status tedy získá pouze ta osoba, která prokáže, že se v oblasti poskytování veřejně prospěšné činnosti již osvědčila. O přidělení a odnětí statusu bude rozhodovat soud. Tím bude nově zaveden způsob přiznávání a odnímání statusu veřejné prospěšnosti, který by měl být přehlednější.

Status veřejné prospěšnosti si bude moci do veřejného rejstříku zapsat každý, kdo soudu doloží předepsané dokumenty. Veřejně prospěšné organizace budou veškerou svoji činnost a veškeré své aktivity směřovat k filantropickým cílům. Samozřejmě budou moci tyto organizace využívat ke své činnosti a k zajištění zdrojů příjmu i příjmy z podnikání, pokud bude takové podnikání směřovat k rozvoji veřejně prospěšné služby. Zisk by měl být používán ze dvou třetin opět reinvesticí do oblasti veřejně prospěšné služby či činnosti.

Status veřejné prospěšnosti naopak zřejmě nebude určený pro subjekty, které se svou činností zaměřují pouze na své členy, tedy především vzájemně prospěšná sdružení.

Možnost nedobrovolného odejmutí statusu VPO je upravena v novém občanském zákoníku i návrhu zákona o statutu veřejné prospěšnosti. A to tak, že o něm bude rozhodovat soud na návrh osoby, která osvědčí právní zájem nebo i bez návrhu. Jako ochranu proti navrhovatelům, kteří by předkládali soudu neopodstatněné návrhy na odejmutí statusu veřejné prospěšnosti, upravuje zákon o statusu veřejné prospěšnosti právo nositele statusu veřejné prospěšnosti proti navrhovateli odejmutí statusu uplatnit právo na náhradu újmy, která mu vznikla zahájením řízení o odnětí statusu. Žalobu musí právnická osoba podat nejpozději do šesti měsíců ode dne, kdy jí bylo doručeno rozhodnutí, na základě kterého nebude status odňat. Zásadním problémem však je, že návrh zákona o veřejné prospěšnosti je stále v Parlamentu a zatím nebyl schválen.

Doporučení: *Co nejrychleji dokončit legislativní proces a přijmout zákon o veřejné prospěšnosti. V této souvislosti by měly být upraveny i benefity spojené se statusem veřejné prospěšnosti zejména v oblasti daňové a dotační.*

1.12 Nadace a nadační fondy

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech

Pojem nadace, nadační fond

Původní pojetí nadace charakterizuje nadační akt, který měl charakter darování než konstituování samotného subjektu nadace či nadačního fondu.

Nadace a případně nadační fond jsou účelová sdružení majetku, zřízená a vzniklá podle zákona o nadacích a nadačních fondech pro dosahování obecně prospěšných cílů.

Zákon č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech (dále ZNNF) definuje, že obecně prospěšným cílem je zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu. Účelem mohou být i další ZNNF nevyjmenované cíle. O akceptaci v ZNNF explicitně neuvedených obecně prospěšných cílů rozhoduje rejstříkový soud.

Nadace a nadační fondy jsou tedy, pokud pojem shrneme, jednou z právnických osob, která vychází z obecného typu upraveného v § 18 odst. 2 písm. b) stávajícího občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. Jak už je výše uvedeno, jde o účelové sdružení majetku zaměřené k specifickému cíli a vybavené právní subjektivitou. Nadace pak představují účelově oddělený majetek fyzické nebo právnické osoby (osob), sloužící vymezenému obecně prospěšnému cíli (rozvoji duchovních hodnot, ochrany lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, k ochraně a tvorbě životního prostředí, zachování přírodních hodnot, ochraně kulturních památek apod.). Nezbytnou součástí názvu nadace nebo nadačního fondu je označení příslušné právní formy (tj. „nadace“ či „nadační fond“). Rozdíl mezi nadací a nadačním fondem spočívá v trvalosti majetku nadace (tj. nadačního jmění), který by neměl být v průběhu existence nadace spotřebován. Celková výše nadačního jmění nesmí po celou dobu trvání nadace klesnout pod 500 000 Kč. Nadační fond nevytváří nadační jmění a může k

realizaci účelu nadačního fondu užívat celý svůj majetek. Nadace i nadační fond musí být tvořen majetkem, který je zárukou její existence. Majetek nadace je tvořen nadačním jměním a ostatním majetkem nadace. Nadační jmění musí po celou dobu existence nadace zůstat zachováno v minimální výši 500 000 Kč. K realizaci svého účelu využívá nadace výnosů z nadačního jmění a ostatní majetek nadace. Nadační jmění nemůže být konzumováno pro realizaci nadačního účelu.

Zákon č. 227/1997 Sb., vymezuje, čím může být nadační jmění tvořeno. Ostatní majetek může nadace k naplnění svého účelu užívat bez omezení. Oproti nadaci nadační fond nevytváří nadační jmění. Není stanovena žádná minimální výše majetku nadačního fondu. K naplnění svého účelu užívá nadační fond veškerý svůj majetek.

Dalším rozdílem mezi nadací a nadačním fondem je, že výnosy z nadačního jmění zapsaného v nadačním rejstříku jsou osvobozeny od daně z příjmů. Výnosy majetku nadačního fondu osvobozeny od daně z příjmů nejsou. Stejně nejsou osvobozeny výnosy z ostatního majetku nadace.

Zřízení a vznik nadace a nadačního fondu

Nadace nebo nadační fond se zřizuje písemnou smlouvou uzavřenou mezi zřizovateli, nebo zakládací listinou, to v případě jediného zřizovatele, anebo závětí. Zřizuje-li se nadace nebo nadační fond smlouvou, musí být pravost podpisu zřizovatelů na smlouvě úředně ověřena; zřizuje-li se nadace nebo nadační fond zakládací listinou či závětí, musí být nadační listina pořízena ve formě notářského zápisu.

Poměrně náročnou úlohou je v podstatě pro každého zakladatele nadace najít odpovídající poměr mezi obecností a konkrétním určením cílů nadace nebo nadačního fondu, tedy určit cíle zakládaného subjektu. Zákon neomezuje zřízení nadace nebo nadačního fondu, takže zřizovatelem může být každá fyzická nebo právnická osoba, pokud není jako zřizovatel vyloučena jinými předpisy, např. zřídit jinou právnickou osobu, tedy ani nadaci ani nadační fond nemohou zřídit příspěvkové organizace.

Pro úplnost je nutno uvést, že nadace a nadační fond jsou jedinými právnickými osobami, které je možné zřídit i závětí.

Zřizovatel má ve vztahu k nadaci nebo nadačnímu fondu velmi omezené postavení. Jeho vliv na nadaci a její fungování prakticky končí vznikem nadace.

Činnost nadace nebo nadačního fondu, nemůže zřizovatel z titulu toho, že je zřizovatelem, ovlivňovat. Majetek, který vložil do majetku nadace nebo nadačního fondu se mu již nikdy nevrátí. Zřizovatel se však může jmenovat členem první správní rady nadace, nadačního fondu nebo první dozorčí rady popř. revizorem.

Nadační listina

Zakládací listina nebo zakládací smlouva, kterou zákon označuje jako nadační listinu, musí obsahovat náležitosti stanovené § 3 odst. 2 zákona ZNNF. Obdobně jako zakládací dokumenty jiných právnických osob musí nadační listina obsahovat název a sídlo nadace nebo nadačního fondu, identifikační údaje zřizovatele (zřizovatelů). Dále musí obsahovat:

- vymezení účelu, pro který se nadace nebo nadační fond zřizuje,

- výši, popřípadě hodnotu majetkového vkladu, který se každý zřizovatel zavazuje vložit do nadace nebo nadačního fondu,
- počet členů správní rady a dozorčí rady a jejich identifikaci,
- stanovení pravidla pro omezení nákladů nadace nebo nadačního fondu na správu nadace nebo nadačního fondu nebo určení, že pravidlo má být stanoveno statutem nadace nebo nadačního fondu,
- určení osoby, která spravuje majetkové vklady zřizovatele (zřizovatelů) do vzniku nadace nebo nadačního fondu,
- podmínky pro poskytování nadačních příspěvků, popřípadě okruh osob, kterým je lze poskytnout, nebo určení, že tyto náležitosti mají být stanoveny statutem nadace nebo nadačního fondu.

V části nadační listiny týkající se správní rady a dozorčí rady, lze mimo obligatorní údaje stanovené zákonem upravit i ty otázky, které zákon umožňuje stanovit nadační listinou odlišně od zákona. Jedná se o tyto skutečnosti, které lze „upravit jinak“:

- vyloučení rotace členů správní rady, tj. každoroční obměny jedné třetiny členů správní rady,
- stanovení délky funkčního období členů správní nebo dozorčí rady,
- vyloučení možnosti opětovné volby za člena správní nebo dozorčí rady,
- stanovení, že určitý počet členů správní rady může být volen, a to na návrh určitých právnických nebo fyzických osob určených zřizovatelem,
- stanovení hlasovací většiny správní rady jinak než jako nadpoloviční většinou, stanovení důvodů odvolání člena správní a dozorčí rady.

Správce vkladu může být zřizovatel, jeden ze zřizovatelů, člen správní rady nebo jiná osoba, která vklady zřizovatelů spravuje do vzniku nadace nebo nadačního fondu, a písemně se zaváže v tzv. prohlášení správce vkladu k tomu, že tyto vklady převede na nadaci nebo nadační fond po jejím vzniku. V případě ukládání nadačního jmění budoucí nadace na účet u banky je správcem vkladu tou osobou, která zakládá tento účet.

Vznik nadace a nadačního fondu

Nadace a nadační fond vzniká podle § 5 odst. 1 zákona ZNNF dnem zápisu do nadačního rejstříku. Nadační rejstřík je jako veřejný seznam veden rejstříkovým soudem příslušným podle sídla nadace nebo nadačního fondu. Návrh na zápis nadace nebo nadačního fondu do nadačního rejstříku podává zřizovatel, případně vykonavatel závěti či jiná k tomu zřizovatelem písemně zmocněná osoba, a to na formuláři stanoveném vyhláškou ministerstva spravedlnosti a dostupném na webové stránce ministerstva spravedlnosti. K návrhu musí být v souladu s § 5 zákona přiloženy:

- nadační listina,
- doklad o splacení peněžitého vkladu nebo doklad o převzetí nepeněžitého vkladu (oboje vystavené osobou spravující vklady do dne vzniku nadace nebo nadačního fondu),
- znalecký posudek určující hodnotu případného nepeněžitého vkladu (cenných papírů, nemovitosti, uměleckého díla apod.),

- u nadace smlouva o správě cenných papírů, jsou-li součástí nadačního jmění cenné papíry, které budou na základě této smlouvy spravovány k tomu oprávněnou osobou,
- u cizinců doklad státu jejich trvalého pobytu, kterým se osvědčuje, že nebyli pravomocně odsouzeni za úmyslný trestný čin; tyto doklady nesmí být starší než 6 měsíců,
- čestná prohlášení členů správní rady a dozorčí rady nebo revizora, o tom, že splňují požadavky, které pro výkon uvedených funkcí stanoví zákon,
- souhlas členů správní a dozorčí rady s tím, že budou zapsáni jako členové orgánů nadace nebo nadačního fondu do nadačního rejstříku,
- souhlas majitele nemovitosti, v níž bude mít nadace nebo nadační fond sídlo, s umístěním sídla. Tento souhlas může mít podobu prohlášení majitele nemovitosti nebo smlouvy o budoucí smlouvě nájemní nebo již samotné nájemní smlouvy. Vedle souhlasu s umístěním sídla je nutné doložit i výpis z katastru nemovitostí pro nemovitost, v níž je sídlo nadace nebo nadačního fondu.

Jménem nadace nebo nadačního fondu do doby jejího zápisu do nadačního rejstříku podle § 6, ve věcech souvisejících se vznikem nadace nebo nadačního fondu do jejich vzniku, jednají zřizovatelé společně nebo ten z nich, kterého k tomu písemně zmocnili. Zřizuje-li se nadace nebo nadační fond závětí, je touto osobou, od skončení projednání dědictví, vykonavatel závěti. Závazky vzniklé z jednání zřizovatelů před vznikem nadace nebo nadačního fondu přecházejí na nadaci nebo nadační fond dnem jejich vzniku. Osoba, spravující vklady, je povinna je nadaci nebo nadačnímu fondu bez zbytečného odkladu po jejich vzniku předat. Nevznikne-li nadace nebo nadační fond, je osoba spravující vklady povinna je bez zbytečného odkladu vrátit zřizovatelům, popřípadě vydat oprávněným dědicům, byly-li nadace nebo nadační fond zřízeny závětí.

Nadace ani nadační fond nemají následně možnost odmítnout závazky, které vznikly z jednání zřizovatelů v období od založení do vzniku.

Orgány nadace a nadačního fondu

Zákon vymezuje jako orgány nadace nebo nadačního fondu pouze správní radu, dozorčí radu či revizora. To ovšem nevylučuje, aby zřizovatel v nadační listině nebo správní rada ve statutu nadace nebo nadačního fondu neurčil další orgány.

Členům správní rady a dozorčí rady nebo revizorovi je možné vyplatit odměnu, jejíž výši stanoví správní rada. V takovém případě se nejedná o plnění z pracovně právního vztahu, ale o odměnu statutárního resp. dozorčího orgánu.

Správní rada

Zákon ZNNF jednoznačně definuje správní radu jako statutární orgán, který má nejméně tři členy, spravuje majetek nadace nebo nadačního fondu, řídí činnost nadace nebo nadačního fondu a rozhoduje o všech záležitostech nadace nebo nadačního fondu. Funkční období členů správní rady je dle zákona tříleté, nestanoví-li ZNNF nebo nadační listina jinak. Opětovné zvolení za člena správní rady je možné, nestanoví-li nadační listina jinak.

V § 10 odst. 2 zákon definuje výlučnou pravomoc správní rady, tj. stanoví činnosti, které nadace nemůže přenést na jiné subjekty ani plnou mocí. Jedná se o základní činnosti, které ovlivňují chod nadace nebo nadačního fondu:

- vydávání statutu a rozhodování o jeho změnách,
- schvalování rozpočtu a jeho změn,
- schvalování roční účetní závěrky a výroční zprávy,
- rozhodování o sloučení, pokud není sloučení vyloučeno nadační listinou,
- volba a odvolávání členů správní rady a dozorčí rady, popřípadě revizora, nestanoví-li nadační listina jinak, rozhodovat o odvolání člena správní rady, člena dozorčí rady, popřípadě revizora, přestane-li splňovat podmínky členství nebo funkce, a stanovení výše odměny za výkon funkce,
- rozhodovat o zvýšení nebo snížení nadačního jmění za podmínek stanovených tímto zákonem.

Zákon upravuje podrobně členství ve správní radě s tím, že umožňuje zřizovateli řadu úprav odlišně od zákona – viz shora.

Členství ve správní radě je neslučitelné s členstvím v dozorčí radě a s funkcí revizora. Členem správní rady nemůže být ani fyzická osoba nebo člen statutárního či kontrolního orgánu právnické osoby, které se poskytuje nadační příspěvek. Významným omezením je i vyloučení členství ve správní radě a v kontrolním orgánu u osob, které jsou v pracovně právním nebo obdobném vztahu k nadaci nebo nadačnímu fondu, nebo u nichž je v pracovně právním nebo obdobném vztahu k nadaci nebo nadačnímu fondu osoba jim blízká.

Členství ve správní radě zaniká, tj. výkon funkce končí uplynutím funkčního období, úmrtím, odvoláním nebo odstoupením.

Po skončení funkce je nutné na uvolněné místo zvolit nového člena případně, jak bylo již zmíněno výše, opětovně zvolit znovu stávajícího člena. Je-li stávající člen zvolen znovu, není nutné provádět zápis v nadačním rejstříku.

Zákon nestanoví periodicitu jednání správní rady. Tato by měla být stanovena statutem. Vzhledem k tomu, že správní rada musí schválit rozpočet nadace nebo nadačního fondu a roční účetní závěrku, měla by se správní rada sejit minimálně dvakrát ročně. Pravidla pro jednání správní rady by měla být stanovena statutem, např. způsob svolávání, pravidla předkládání materiálů správní radě.

Dozorčí rada

V § 17 až 19 vymezuje zákon působnost dozorčí rady jako kontrolního orgánu nadace nebo nadačního fondu. Dozorčí rada musí být zřízena vždy, přesahuje-li nadační jmění nadace nebo majetek nadačního fondu hodnotu 5 000 000 Kč V ostatních případech povinnost zřízení dozorčí rady vyplývá z nadační listiny nebo ze statutu nadace nebo nadačního fondu.

Není-li zřízena dozorčí rada, musí být podle § 20 zákona její působnost zajištěna revizorem, na jehož ustanovení se vztahují obdobná omezení, jako na členy správní rady a dozorčí rady.

Volba a odvolávání členů dozorčí rady nebo revizora správní radou může být za určitých okolností zrádný v tom smyslu, že kontrolovaný orgán – správní rada – je oprávněn volit a odvolávat členy kontrolujícího orgánu. Je vhodné, aby zřizovatel využil svého práva uplatnit v nadační listině vymezení okruhu osob, z nichž mohou být členové dozorčí rady voleni nebo revizor jmenován, a tím si zajistit alespoň částečně nezávislost dozorčí rady či revizora na správní radě.

Statut nadace a nadačního fondu

Správní rada je povinna vydat do jednoho měsíce ode dne vzniku nadace nebo nadačního fondu do nadačního rejstříku statut, v němž upraví zejména postup pro jednání orgánů nadace nebo nadačního fondu podmínky pro poskytování nadačních příspěvků, popřípadě okruh osob, kterým je lze poskytovat a způsob, jakým se nadační příspěvky poskytují.

Statut nadace nebo nadačního fondu musí být v souladu s nadační listinou. Nadace nebo nadační fond jsou povinny každému na požádání zpřístupnit statut a umožnit mu pořídit si z něj výpisy či opisy.

Nadační příspěvky

Základní činností nadace a nadačního fondu je poskytování nadačních příspěvků. V případě, kdy by nadace nebo nadační fond neposkytovaly nadační příspěvky po dobu delší než dva roky, může tato skutečnost být důvodem ke zrušení nadace nebo nadačního fondu.

Nadačním příspěvkem je podle ustanovení § 2 odst. 4 vše, co je nadací nebo nadačním fondem poskytnuto třetí osobě k účelu, pro který byla nadace nebo nadační fond zřízeny.

Nadačním příspěvkem může být vše, co může být předmětem občanskoprávních vztahů. Může se jednat o plnění peněžité, nepeněžité ve věcech movitých nebo nemovitých nebo v právech či jiných nehmotných hodnotách nebo smíšené – částečně peněžité a částečně nepeněžité.

Formulace „vše, co je poskytnuto“ umožňuje velmi široký výklad. Poskytnutí může spočívat v převodu do vlastnictví, v zapůjčení, tj. návratný nadační příspěvek nebo např. v úhradě vložného na konferenci za příjemce nadačního příspěvku, v poskytnutí práva na volný vstup na akce, které organizuje nadace. Je však nutno důsledně odlišovat nadační příspěvky od obecně prospěšných služeb.

Podmínky pro poskytování nadačních příspěvků stanoví nadační listina nebo statut nadace či nadačního fondu. Minimální obsah grantových pravidel musí vycházet z ustanovení § 4 zákona. Musejí obsahovat alespoň podmínky pro poskytování nadačních příspěvků, popř.

okruh osob, kterým se nadační příspěvky poskytují a způsob, jakým se poskytují. Podmínkami poskytování se obvykle rozumí:

- zda nadační příspěvky jsou poskytovány na základě návrhů členů správní rady, popř. dalších osob, nebo na základě žádosti, včetně vymezení jejího obsahu, popř. odkazu na to, kde lze získat formuláře žádosti, kdo může žádat,
- lhůty pro přijímání návrhů na poskytnutí nadačních příspěvků,
- způsob posuzování návrhů na poskytnutí nadačních příspěvků,
- rozhodování o nadačních příspěvcích,
- stanovení způsobu prokazování použití nadačního příspěvku jeho příjemcem.

Způsobem poskytování se např. rozumí, zda jsou nadační příspěvky poskytovány na základě smlouvy (včetně možného stanovení obsahu smlouvy) nebo jiného právního úkonu, např. potvrzení o předání nadačního příspěvku, nebo zda se nadační příspěvky poskytují v penězích nebo i v nepeněžní formě, jako nenávratné či návratné.

Nadační příspěvek poskytnutý nadací nebo nadačním fondem v souladu s účelem, pro který byly nadace nebo nadační fond zřízeny, je příjemce nadačního příspěvku povinen použít v souladu s podmínkami stanovenými nadací nebo nadačním fondem; jinak je povinna tento nadační příspěvek vrátit nebo vrátit náhradu v penězích ve lhůtě stanovené nadací nebo nadačním fondem. Příjemce nadačního příspěvku je povinen na požádání nadace nebo nadačního fondu prokázat, jakým způsobem a k jakému účelu byl užit. Členům orgánů nadace, nadačního fondu nebo revizorovi nelze poskytnout nadační příspěvek.

Nadační jmění

Nadační jmění je část majetku nadace, nikoliv nadačního fondu, pro kterou zákon vytváří zvláštní režim. V souladu s § 3 odst. 5 zákona může být nadační jmění tvořeno pouze penězi, cennými papíry, nemovitými věcmi, movitými věcmi nebo majetkovými právy nebo jinými majetkovými hodnotami, které splňují předpoklad trvalého výnosu a nejsou zatíženy zástavním právem.

Problémy vznikají zejména ve vztahu k movitým věcem mimo peněz a cenných papírů. Zákon z movitých věcí osvobozuje od daně z příjmů výnosy z cenných papírů a dále pouze výnosy z pronájmu uměleckých děl. Pouze umělecká díla tedy zákonodárce považoval za movité věci splňující předpoklad trvalého výnosu.

Zakladatelům nadací lze z praktického hlediska doporučit, aby do nadačního jmění vložili majetkovou hodnotu ve výši 500 000 Kč v nezpochybnitelné formě, a teprve nad hranici 500 000 Kč do nadačního jmění vkládali věci, o nichž lze předpokládat, že jejich vklad nemusí soud akceptovat. Neakceptuje-li soud v takovém případě vklad movitých věcí, zapíše nadaci do rejstříku s hodnotou nadačního jmění 500 000 Kč v nezpochybnitelných hodnotách. Toto řešení je lepší než riskovat a umožnit soudu, aby návrh na zápis zamítl, protože zřizovatel nedoloží existenci vkladu do nadačního jmění v souladu se zákonem.

Nadační jmění je vedle vytváření majetkové jistoty nadace pro budoucí časy i základním faktorem pro určování pravidla pro omezení nákladů na správu nadace podle § 22 zákona – viz dále.

Nadační jmění nesmí být podle § 23 odst. 3 zákona po celou dobu existence nadace zcizeno, pokud je tak stanoveno zřizovatelem nebo dárce, jehož dar je vložen v nadačním

jmění. Peněžní prostředky, které jsou součástí nadačního jmění, musí nadace uložit na zvláštní účet u banky, nebo je může použít na nákup investičních instrumentů uvedených § 23 odst. 3 písm. a) a odst. 2, nebo na nákup nemovitostí.

Nadace může rozhodnutím správní rady měnit skladbu nadačního jmění, např. za peníze nakoupit nemovitost nebo cenné papíry. Vždy však musí správní rada jednat s tzv. péčí řádného hospodáře. Zjednodušeně řečeno, musí správní rada rozhodovat tak, aby nebylo nadační jmění využíváno v rozporu se zákonem a zájmy nadace. Při porušení povinnosti dbát o nadační jmění s péčí řádného hospodáře, pokud tím byla způsobena nadaci škoda, může být vůči členům správní rady uplatňována náhrada způsobené škody.

Použití majetku nadace nebo nadačního fondu

Majetek nadace nebo nadačního fondu smí být použit pouze v souladu s účelem a podmínkami stanovenými v nadační listině, ve statutu nadace nebo nadačního fondu jako nadační příspěvek k úhradě nákladů na ostatní činnosti k naplnění účelu nadace a nadačního fondu a k úhradě nákladů souvisejících se správou nadace nebo nadačního fondu. Náklady související se správou nadace nebo nadačního fondu musí vést nadace nebo nadační fond odděleně od nadačních příspěvků. Náklady související se správou nadace nebo nadačního fondu zahrnují zejména náklady na udržení a zhodnocení majetku nadace nebo nadačního fondu, náklady na propagaci účelu nadace nebo nadačního fondu a náklady související s provozem nadace nebo nadačního fondu, včetně odměn za výkon funkce člena správní rady, dozorčí rady, popřípadě revizora.

Nadace nebo nadační fond se nesmí podílet na financování politických stran nebo politických hnutí. Nadace nebo nadační fond nesmí vlastním jménem podnikat, s výjimkou pronájmu nemovitostí, a pořádání kulturních, společenských, sportovních a vzdělávacích akcí.

Rozsah činnosti nadace může zahrnovat i realizaci vlastních programů a odlišení nákladů na tyto aktivity a nákladů na správu nadace a poskytování nadačních příspěvků. Zákon odděluje vlastní programy nadací od správy, a tím i od správních nákladů. Usnadní tak nadacím rozvíjet i vlastní činnosti (programy), které jim umožní rozmnožit finanční zdroje pro dárcovství. K vlastní činnosti nadace pak mohou dostačovat i menší dary a další finanční zdroje, které by byly pro poskytování nadačních příspěvků příliš malé. Majetek nadace nebo nadačního fondu nesmí být zástavou ani předmětem jiného zajištění závazku.

Pokud jde o právní úpravy nadačního jmění, je nezczizitelné, pokud je tak stanoveno zřizovatelem nebo dárce; v ostatních případech s ním lze disponovat, včetně změny věcné skladby nadačního jmění, avšak pouze v souladu s cílem nadace a s péčí řádného hospodáře. Peněžní prostředky, které jsou součástí nadačního jmění, je nadace povinna uložit na zvláštní účet u banky nebo pobočky zahraniční banky působící na území České republiky.

Nadace nebo nadační fond nesmí být společníkem veřejné obchodní společnosti, komplementářem komanditní společnosti, tichým společníkem nebo členem družstva, jehož členové mají uhrazovací povinnost přesahující členský vklad na krytí ztrát družstva, nebo nesmí být členem jiné právnické osoby, ručí-li takový člen za její závazky.

Při prodeji majetku nadačního fondu nebo pronájmu nemovitostí, které jsou součástí majetku nadace nebo nadačního fondu, nesmí být kupujícím nebo nájemcem člen správní rady, dozorčí rady, popřípadě revizor, ani osoby jim blízké, ani právnická osoba, pokud

členem jejího statutárního orgánu je člen správní rady či dozorčí rady nadace, nadačního fondu nebo revizor.

S úmyslem zamezit vydávání prostředků nadací a nadačních fondů na správu stanoví zákon povinnost každé nadace a nadačního fondu zvolit si jednou za pět kalendářních let pravidlo, kterým tyto náklady omezí. Pravidlo obsahuje nadační listina nebo statut nadace nebo nadačního fondu. Možná pravidla pro omezení nákladů na správu nadace nebo nadačního fondu – § 22 zákona:

- a) celkové roční náklady nadace nebo nadačního fondu související se správou nadace nebo nadačního fondu nesmí převýšit určité procento ročních celkových výnosů nadačního jmění nebo majetku nadačního fondu,
- b) celkové roční náklady nadace nebo nadačního fondu související se správou nadace nebo nadačního fondu nesmí převýšit určité procento hodnoty ročně poskytnutých nadačních příspěvků,
- c) celkové roční náklady nadace nebo nadačního fondu související se správou nadace nebo nadačního fondu nesmí převýšit určité procento nadačního jmění nebo majetku nadačního fondu podle jeho stavu k 31. prosinci téhož roku.

Výroční zpráva nadací, nadačních fondů

Zákon stanoví povinnost nadací i nadačních fondů vydávat výroční zprávy, její obsah je konkretizován v § 25. Výroční zpráva obsahuje přehled o veškeré činnosti nadace nebo nadačního fondu za hodnocené období a zhodnocení této činnosti. Součástí výroční zprávy nadace a nadačního fondu je uvedení přehledu o osobách, které nadaci poskytly jednotlivé nadační dary v hodnotě nad 10 000 Kč (pokud dárce požaduje zachování anonymity, musí být jeho anonymita zachována), a uvedení přehledu o osobách, jimž byly poskytnuty nadační příspěvky k účelu, pro který byly nadace, nebo nadační fond zřízeny, v hodnotě vyšší než

10 000 Kč, zhodnocení, zda a jakým způsobem byly nadační příspěvky použity.

Pokud byl nadační příspěvek poskytnut fyzické osobě ke zdravotním nebo jiným humanitárním účelům, a tato fyzická osoba požaduje zachování anonymity, musí být její anonymita zachována. Součástí výroční zprávy musí být i zhodnocení, zda nadace nebo nadační fond při svém hospodaření dodržuje pravidlo stanovené pro omezení nákladů souvisejících s jejich správou a zhodnocení základních údajů obsažených v roční účetní závěrce a výrok auditora doplněný o závažnější informace ze zprávy auditora; roční účetní závěrka je přílohou výroční zprávy.

Nadace nebo nadační fond jsou povinny výroční zprávu vypracovávat v termínu určeném správní radou, nebo vyplývajícím ze statutu či nadační listiny nadace nebo nadačního fondu, nejpozději však do šesti měsíců po skončení hodnoceného období, kterým je obvykle uplynulý kalendářní rok, nebo doba od vzniku nadace nebo nadačního fondu do konce kalendářního roku, v němž došlo ke vzniku nadace nebo nadačního fondu.

Nadace a nadační fond zveřejní výroční zprávu uložení do sbírky listin u rejstříkového soudu ve lhůtě 30 dnů po schválení výroční zprávy správní radou, nejpozději však do konce bezprostředně následujícího účetního období, a to i když správní rada výroční zprávu neschválila. Za porušení povinnosti uložit výroční zprávu může být nadaci podle

ustanovení občanského soudního řádu udělena pořádková pokuta. Nesplnění výše uvedené povinnosti by se též mohlo stát důvodem k zahájení řízení o zrušení nadace.

Nadace nebo nadační fond mají možnost si v nadační listině stanovit i další způsob uložení výroční zprávy. Obvykle bude výroční zpráva k nahlédnutí i v sídle nadace nebo nadačního fondu nebo na webových stránkách nadace nebo nadačního fondu. Kdokoliv může u soudu požádat o nahlédnutí do výroční zprávy nadace nebo nadačního fondu, aby se s ní mohl seznámit a mohl si z ní činit výpisy a požadovat její opisy.

Změna nadačního fondu na nadaci

Tento postup má umožnit nadačním fondům, které se stanou majetkově silnými a bude u nich předpoklad dlouhodobého trvání, zajistit si pokračování existence v nové právní formě. Proto již při zakládání nadačního subjektu v situaci, kdy zřizovatel disponuje pouze omezeným majetkem ve výši nadačního jmění, bude vhodnější nejprve založit nadační fond, a ten posléze transformovat na nadaci.

Zrušení a zánik nadace a nadačního fondu

O zrušení nadačních fondů, které vyčerpaly svůj majetek, nemají možnost získat majetek další a vůle správní rady i zřizovatele nadačního fondu je ukončení činnosti, může rozhodnout správní rada po předchozím souhlasu zřizovatele. Toto odpovídá spotřebnímu charakteru nadačního fondu. Zákon dále upravuje velmi podrobně v § 7 – 9 zrušení, likvidaci a zánik nadace nebo nadačního fondu. Platí, že nadace nebo nadační fond zaniká ke dni výmazu z rejstříku.

Tomu předchází zrušení s likvidací nebo bez likvidace, pokud majetek přechází sloučením na jinou nadaci nebo nadační fond. Likvidace se neprovede ani v případě, že soud zamítne návrh na prohlášení konkursu pro nedostatek majetku nebo nezbude-li po ukončení konkursního řízení nadace nebo nadačního fondu žádný majetek.

Rozsáhlá oprávnění jsou svěřena soudu, který může rozhodnout o zrušení nadace nebo nadačního fondu. Rozhodování soudu má sankční charakter a je krajním řešením v případě, kdy se nepodaří sjednat nápravu jinak.

Pro likvidaci nadace nebo nadačního fondu platí ustanovení § 70 a násl. obchodního zákoníku s tím, že likvidátora jmenuje správní rada, pokud nejde o zrušení nadace nebo nadačního fondu z rozhodnutí soudu, kdy likvidátora jmenuje soud. Soud jmenuje likvidátora i bez návrhu v případě, že správní rada tak neučiní bez zbytečného odkladu. Likvidátorem může být pouze fyzická osoba.

Likvidátor činí jménem nadace nebo nadačního fondu pouze úkony, které směřují k likvidaci. Za tím účelem plní závazky likvidovaného subjektu, uplatňuje pohledávky a přijímá plnění, zastupuje nadaci nebo nadační fond v jednání před soudy nebo jinými orgány. Zjistí-li, že je nadace nebo nadační fond předlužen, je povinen podat bez zbytečného odkladu návrh na prohlášení konkursu.

Likvidátor je povinen oznámit všem známým věřitelům, že nadace (nadační fond) vstoupila do likvidace. Současně je povinen zveřejnit, že nadace (nadační fond) vstoupila do likvidace a vyzvat tímto všechny, které jsou likvidací dotčeni, aby se přihlásili o své

pohledávky. K tomu musí poskytnout lhůtu nejméně tři měsíce. Ve smyslu § 769 obchodního zákoníku je nutno vstup do likvidace zveřejnit v Obchodním věstníku.

Likvidátor stanoví postup likvidace tak, aby byl zpeněžen jen majetek nutný pro splnění závazků nadace nebo nadačního fondu. Náklady na odměnu likvidátora nese nadace nebo nadační fond. Likvidační zůstatek má být převeden na jinou nadaci nebo nadační fond podle ustanovení nadační listiny. Přejímající nadace nebo nadační fond musí být alespoň účelem blížká likvidované nadaci nebo nadačnímu fondu. Není-li taková k dispozici, nabídne likvidátor likvidační zůstatek oznámením v celostátně rozšiřovaném deníku ostatním nadacím, a po té nadačním fondům. Nepřijme-li likvidační zůstatek žádná nadace ani nadační fond, je likvidátor povinen nabídnout likvidační zůstatek obci, v níž má nadace nebo nadační fond sídlo, a teprve pokud obec do 60 dnů od doručení tuto nabídku nepřijme, přechází likvidační zůstatek na stát. Ten, kdo nabyl likvidační zůstatek, musí převzatý majetek použít pro plnění obecně prospěšných cílů.

Sloučení nadací

Slučování nadací je procesem zabraňujícím zániku nadačního subjektu pro nedostatek majetku. O sloučení rozhoduje správní rada. Sloučit lze nadaci nebo nadační fond jen s nadací nebo nadačním fondem se shodným, případně podobným účelem.

U nadací zákon stanoví povinnost sloučit se s jinou nadací, dojde-li za trvání nadace k poklesu nadačního jmění pod 500 tis. Kč a nadace nedoplní nadační jmění do jednoho roku od konce účetního období, v němž k poklesu nadačního jmění došlo, alespoň do výše 500 tis. Kč.

Nadační fond lze sloučit s nadačním fondem pouze za předpokladu, že účel přejímajícího nadačního fondu je alespoň obdobný účelu slučovanému fondu. Nadaci nebo nadační fond nelze sloučit, je-li to vyloučeno nadační listinou. Jde-li o sloučení nadace s nadací, musí se o nadační jmění slučované nadace navýšit nadační jmění přejímající nadace. Procedura sloučení je třístupňová, a to:

- 1) uzavření písemné smlouvy o sloučení mezi přejímajícím a slučovaným subjektem,
- 2) rozhodnutí správních rad obou subjektů o sloučení,
- 3) podání návrhu na výmaz slučovaného subjektu z nadačního rejstříku a zápis změny zápisu u přejímajícího subjektu. Je-li např. přejímajícím subjektem nadace, provede se zápis změny výše nadačního jmění a zápis skutečností, že na přejímající subjekt přecházejí práva a závazky a majetek slučovaného subjektu.

Smlouva o sloučení musí mít písemnou formu a v přílohách musí obsahovat přehled:

- a) o nadačním jmění, jde-li o nadaci, a ostatním majetku slučovaného subjektu,
- b) o závazcích a pohledávkách slučovaného,
- c) ne starší tři měsíce přede dnem sloučení.

Financování nadací

Většina nadací a nadačních fondů financuje svou činnost z více zdrojů, a to zejména výnosy z nadačního jmění, dále pak sponzorskými prostředky vztahujícími se na konkrétní projekty, účastnickými poplatky, např. z benefičních akcí pořádaných nadací, ostatní dary.

Nadace v České republice slouží pouze veřejně prospěšnému účelu, jenž určuje jejich činnost, tak jak to vyžaduje zákon.

Zhodnocení vlivu NOZ na zákon o nadacích a nadačních fondech po 1. lednu 2014

Pravidlo pro omezení nákladů nadace se uplatní naposledy v roce 2013. Nový občanský zákoník tuto úpravu nepřevzal. Nový občanský zákoník zavádí nový zastřešující pojem fundace. Rámcově bude právní úprava nadací a nadačních fondů obdobná jako ve stávající úpravě.

Fundace

Občanský zákoník fundace rozděluje na nadace, nadační fondy. Občanský zákoník nadaci vymezuje jako právnickou osobu soukromého práva, která je tvořena účelovým sdružením majetku, který má svými výnosy sloužit užitečnému cíli. Trvalý charakter odlišuje nadace od nadačního fondu. Pro označení nadace zákoník dovoluje použít i termín „nadání“.

Občanský zákoník stanoví, že nadace se zakládá nadační listinou, kterou může být zakládací listina nebo závěť. Na rozdíl od současně platného zákona občanský zákoník již nerozlišuje nadační listiny jednostranné a vícestranné – současný zákon dělí zakládací dokumenty na písemnou smlouvu, je-li zřizovatelů více, a zakládací listinu, je-li zřizovatel jediný. Náležitosti zakládací listiny jsou upravené obdobně jako v současném zákoně. **Nově** je upraven požadavek na údaj o nadačním kapitálu a o správci vkladu.

Podle § 233 OZ nadace vzniká zápisem do nadačního rejstříku. Nadační rejstřík i nadále povede rejstříkový soud.

Při zřízení nadace závětí, určité náležitosti, které musí obsahovat zakládací listina, závěť obsahovat nemusí a mohou být upraveny dodatečně. Pokud zakladatel nebude moci tyto náležitosti doplnit, zákoník stanoví, že musí být určena osoba - vykonavatel závětí, která doplní nadační listinu a zařídí zápis nadace do nadačního rejstříku. Není-li vykonavatel závětí v závěti určen, chybějící náležitosti doplní notář, který závěť sepsal, pokud již nevykonává notářský úřad, vznik nadace obstará notářská komora, jejíž byl notář členem. Pokud vykonavatel závětí není znám či odmítne zařídit vznik nadace, přecházejí jeho povinnosti na soudního komisaře.

Nově zákoník upravuje sbírku listin, která je součástí nadačního rejstříku. V NOZ dochází k liberalizaci nadačního práva a výraznému posílení pozice i práv zakladatele. Nadacím se rozšíří možnost podnikání a ekonomické činnosti. Nadační fondy budou právní formou využitelnou i k realizaci veřejně prospěšných činností a poskytování veřejně prospěšných služeb.

Doporučení: *Zatím nelze nic doporučit, jelikož stará právní úprava končí a nová ještě nemohla být dostatečně prověřena praxí. Lze předpokládat, že z hlediska realizace činností v oblasti kultury, které jsou vázány na nakládání s majetkem, budou velmi dobře využitelnou*

formou nadační fondy, které budou moci vykonávat v neomezené míře i vlastní činnost včetně poskytování veřejně prospěšných služeb. Jejich využitelnost lze předpokládat v oblasti galerií, muzeí i např. vzdělávacích institucí.

1.13 Zák. č. 90/2012 sb., Zákon o obchodních korporacích (zákon o obchodních společnostech a družstvech)

Zčásti nahradí dosavadní obchodní zákoník. Věnuje se především úpravě obchodních společností a družstev, přičemž obchodní závazkové právo je obsaženo v novém občanském zákoníku.

Oproti stávající úpravě se podrobněji věnuje výkonu funkce, otázkám odměňování, kontrole procesu rozhodování manažerů a jejich odpovědnosti za škodu, stejně jako otázkám družstev. Novým pojmem je i „sociální družstvo“, dle zák. č. 90/2012 Sb. v platném znění, zákon o obchodních společnostech a družstvech. Sociální družstvo bude vyvíjet obecně prospěšné činnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti zejména v oblasti vytváření pracovních příležitostí, sociálních služeb a zdravotní péče, vzdělávání, bydlení a trvale udržitelného rozvoje. Členy sociálního družstva budou zaměstnanci družstva, osoby vykonávající pro družstvo práci jako dobrovolník a osoby, kterým je poskytována služba družstva.

U transformace na sociální družstva je možno spatřovat jistá úskalí spočívající ve vágnosti pojmu „znevýhodněná osoba“. Je sice pravdou, že téma znevýhodněných osob je podrobně zpracováno v právních předpisech z oblasti práva sociálního zabezpečení či zaměstnanosti, ovšem právě předpisy z oblasti sociálního zabezpečení doznaly v nedávné době zásadní změny a právní úprava problematiky znevýhodnění v právních předpisech z oblasti zaměstnanosti není zrovna ideální. NOZ a také připravovaný zákon o veřejné prospěšnosti jsou předpisy tak průlomovými, že by bylo vhodné zpracovat komplexněji pojem znevýhodněná osoba i do nich.

1.14 Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zásadně mění české soukromé právo. Nahradí nejen dosavadní občanský zákoník, ale i mnoho dalších právních předpisů, jako je například zákon o rodině nebo zákon o vlastnictví bytů. Účinnosti nabude 1. ledna 2014. Zákoník znovuzavádí mnohé pojmy dřívější právnické terminologie. Objevují se v něm staronové pojmy jako je pozůstalost (nyní dědictví), služebnost (jako typ věcného břemene), svéprávnost (nyní způsobilost k právním úkonům), korporace (nyní používáno ve vazbě na zahraniční společnosti v rámci přeměn společností), fundace (vedle nadace) atp. Bude mít zcela zásadní vliv na občanská sdružení, jelikož ruší zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Občanská sdružení, která vznikla na základě zákona č. 83/1990 Sb. budou považována za spolky podle nového občanského zákoníku. Zde je třeba upozornit na skutečnost, že spolek není něčím novým – jedná se stejně jako u sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb. o typickou korporaci tj. samosprávnou členskou právnickou osobu.

Právní úprava spolků v novém občanském zákoníku patří k jedné ze zásadních změn, které přináší nový občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., v platném znění s účinností od 1.

1. 2014. Zákon se nejprve zabývá korporacemi jakožto právními osobami tvořenými společenstvím osob, na ně pak navazuje oddíl věnovaný již přímo spolkům. Spolek upravují § 214 – § 302 NOZ a ústav § 402 – 418 NOZ.

Spolky patří k právními osobám korporálního typu. Korporaci vytváří jako právní osobu společenství osob. I když se pojmově má jednat o společenství osob, korporace může mít i jediného člena, připouští-li to zákon. V takovém případě také jediný člen korporace v ní nemůže z vlastní vůle ukončit členství, pokud na jeho místo nevstoupí nová osoba. Pro spolek je stanoven požadavek minimálního počtu tří osob.

Spolek mohou založit alespoň tři osoby vedené společným zájmem. Základními znaky spolku jsou samospráva, dobrovolnost členství, oddělení majetkových sfér spolku a jeho členů s vyloučením zákonného ručení členů spolku za spolkové dluhy a spolkovou činností jako hlavní činností spolku. Název spolku musí obsahovat slovo „spolek“ nebo zkratku „z. s.“. Stávající občanská sdružení si tak budou moci ponechat svůj název, ke kterému připojí pouze zkratku „z. s.“. Ta sdružení, která mají u názvu zkratku „o. s.“, pouze nahradí jednu zkratku jinou. Navíc občanský zákoník v § 3042, v němž se upravuje povinnost stávajících právnických osob přizpůsobit název požadavkům občanského zákoníku, současně stanoví výjimku. Změnu názvu nemusí provést ta právní osoba, která pro to má důležité důvody, zejména užívala-li právní osoba svůj název dlouhodobě a je pro ni tak příznačný, že je vyloučena jeho zaměnitelnost.

1.15 Spolek

Založení spolku, ustavující schůze, pobočné spolky

Spolek lze založit dvěma způsoby, a to buď shodou o obsahu stanov, nebo usnesením ustavující schůze o přijetí stanov. Spolek vzniká dnem zápisu do spolkového rejstříku. Návrh na zápis podávají zakladatelé nebo osoba určená ustavující schůzí. Spolky budou registrovány ve spolkovém rejstříku, který povedou rejstříkové soudy.

Pobočný spolek se konstruuje jako právní osoba s právní subjektivitou, odvozenou od spolku hlavního. Pobočný spolek musí naplňovat základní znaky spolku uvedené shora. Hlavní spolek bude oprávněn rozhodnout o tom, v jakém rozsahu může pobočný spolek jednat samostatně. Název pobočného spolku bude muset obsahovat příznačný prvek názvu hlavního spolku a musí vyjádřit vlastnost pobočného spolku. Nemusí tedy obsahovat slova „pobočný spolek“, ale postačí např. Místní organizace spolku amatérů operních pěvců. Velmi pozitivním počinem je povinný zápis pobočných spolků do spolkového rejstříku. Návrh na zápis pobočného spolku podává spolek hlavní.

Členství

Členství ve spolku má osobní povahu a nepřechází na právního nástupce. Se souhlasem spolku je však převoditelné a jeho výkon lze přenechat třetí osobě. Členství ve spolku zaniká vystoupením, vyloučením, nebo dalšími způsoby uvedenými ve stanovách nebo v zákoně.

Při vyloučení zákon umožňuje vnitřní přezkum rozhodnutí o vyloučení v rámci spolkové organizace, a to na žádost vyloučeného člena, a stanovy spolku k tomu účelu mohou zřídit také rozhodčí komisi případně jiný orgán.

Paragraf 243 nového občanského zákoníku vymezuje obligatorní orgány (statutární a nejvyšší orgán spolku) a i fakultativní orgány spolku (kontrolní komise a rozhodčí komise).

V příslušných následujících paragrafech je podrobná úprava fungování spolku. Spolek může upravit své vnitřní poměry odlišně od právní úpravy spolků. Dodržet musí pouze ustanovení § 151 a následující, která jsou závazná pro všechny právnické osoby soukromého práva.

Orgány spolku

Orgány spolku jsou statutární orgán a nejvyšší orgán, případně kontrolní komise, rozhodčí komise a další orgány určené ve stanovách. Stanovy mohou orgány spolku pojmenovat libovolně, pokud je z názvu jasné, jaká je povaha konkrétního orgánu spolku, tedy název orgánu nesmí být zavádějící. Funkční období členů volených orgánů spolku je zpravidla pětileté. Stanovy mohou určit i odlišnou délku funkčního období.

Statutární orgán

Vystupuje za spolek navenek a jedná jménem spolku. Stanovy určí, je-li statutární orgán kolektivní (výbor spolku) nebo individuální (předseda spolku). Neurčí-li stanovy jinak, volí a odvolává členy statutárního orgánu nejvyšší orgán spolku.

Nejvyšší orgán spolku

Stanovy určí, který orgán je nejvyšším orgánem spolku. Do jeho působnosti zpravidla bude spadat určení hlavního zaměření činnosti spolku. Nejvyšší orgán také obvykle rozhoduje o změně stanov, schvaluje výsledek hospodaření spolku, může hodnotit i činnost dalších orgánů spolku i jejich členů, a rozhodovat o zrušení spolku s likvidací nebo o jeho přeměně. Pokud je statutární orgán spolku i jeho nejvyšším orgánem, a není-li s to vykonávat působnost po dobu delší než jeden měsíc, může alespoň pětina členů spolku svolat shromáždění všech členů spolku, a poté na takto svolané členské shromáždění přechází působnost nejvyššího orgánu spolku, pokud stanovy danou věc neřeší jinak. Obvykle je tedy nejvyšším orgánem spolku členská schůze.

Členskou schůzi svolává k zasedání statutární orgán spolku nejméně jedenkrát do roka, ale samozřejmě lze svolat i vícrát do roka. Členská schůze musí být kupříkladu svolána z podnětu alespoň třetiny členů spolku nebo kontrolního orgánu spolku, přičemž nesvolá-li statutární orgán spolku zasedání členské schůze do třiceti dnů od doručení podnětu, může ten, kdo podnět podal, svolat zasedání členské schůze na náklady spolku sám. Zasedání členské schůze se svolá vhodným způsobem ve lhůtě určené stanovami, jinak nejméně 30 dnů před jeho konáním. Usnesení nejvyšší orgán spolku přijímá většinou hlasů členů přítomných v době usnášení; každý člen má jeden hlas. Stanovy mohou určit, že se zasedání nejvyššího orgánu spolku bude konat například formou dílčích členských schůzí, případně též, o kterých záležitostech na dílčích schůzích rozhodnout nelze. Připustí-li stanovy zasedání dílčích členských schůzí, určí rovněž období, během něhož se všechna dílčí zasedání musí konat. Stanovy mohou také určit, že působnost členské schůze plní shromáždění delegátů.

Kontrolní komise

Mohou ji zřídit stanovy, ale nejedná se o obligatorní orgán spolku. Kontrolní komise dohlíží, jsou-li záležitosti spolku řádně vedeny a vykonává-li spolek činnost v souladu se stanovami a právními předpisy, nesvěří-li jí stanovy další působnost. Zjistí-li kontrolní komise nedostatky, upozorní na ně statutární orgán případně další orgány dle požadavků stanov.

Rozhodčí komise

Rovněž fakultativní orgán. Komise rozhoduje sporné záležitosti náležející do spolkové samosprávy v rozsahu určeném stanovami; obvykle tak tato komise rozhoduje spory mezi členem a spolkem o placení členských příspěvků a přezkoumává rozhodnutí o vyloučení člena ze spolku. Rozhodčí komise má tři členy, které volí a odvolává členská schůze nebo shromáždění členů spolku. Stanovy mohou určit i vyšší počet členů rozhodčí komise než tři osoby.

Veřejná prospěšnost činnosti spolku

Otázku veřejné prospěšnosti novela občanského zákoníku systematicky zařazuje do obecných ustanovení o právnických osobách, společně s účelem právnických osob. Spolek, jakožto právní osobou lze ustavit ve veřejném nebo v soukromém zájmu.

Zrušení spolku

Spolek může být dobrovolně zrušen rozhodnutím orgánu určeného ve stanovách, jinak podle § 247 nejvyšší orgán spolku, uplynutím doby, na kterou byl založen nebo dosažením účelu, k němuž byl spolek založen. Právní úpravu zrušení spolku rozhodnutím soudu obsahuje § 268 ve spojení s § 172. Soud může spolek zrušit i bez návrhu, pokud spolek vyvíjí činnost směřující k popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv, činnost podněcující nenávist a nesnášenlivost, podporuje násilí, vyvíjí činnost v rozporu s rozdělením činnosti na činnost hlavní a vedlejší. Podle § 172 soud spolek zruší, pokud vyvíjí nezákonnou činnost v míře narušující veřejný pořádek, nesplňuje předpoklady pro vznik spolku (např. počet členů poklesne pod 3), nemá déle než dva roky statutární orgán schopný se usnášet. Nepřechází-li majetek spolku na právního nástupce, provede se likvidace způsobem v občanském zákoníku popsaném. S likvidačním zůstatkem se naloží podle stanov s výjimkou spolku se statutem veřejné prospěšnosti, u něhož musí být likvidační zůstatek použit k obecně prospěšným účelům. Nelze-li s likvidačním zůstatkem naložit podle stanov, nabídne likvidátor likvidační zůstatek spolku s účelem obdobným. Není-li to možné, nabídne likvidátor likvidační zůstatek obci, na jejímž území má spolek sídlo. Nepřijme-li obec nabídku do dvou měsíců, nabývá likvidační zůstatek kraj, na jehož území má spolek sídlo. Získá-li likvidační zůstatek obec nebo kraj, použije jej jen k veřejně prospěšnému cíli.

Stávající občanská sdružení, pokud mají funkční spolkovou samosprávu, budou ve valné většině ode dne účinnosti občanského zákoníku považovány za spolky. Spolek je zásadně členská organizace, jejíž hlavní činností je spolková činnost vykonávaná členy nebo pro členy. Následně občanské sdružení upraví na základě občanského zákoníku svůj název do

1. 1. 2016, s výjimkou uvedenou shora, popř. upraví své stanovy. Toto se bude týkat většiny stávajících občanských sdružení zejména pak sdružení pracujících v oblasti kultury.

Občanská sdružení, která poskytují sociální služby v rámci své hlavní činnosti, musí svou situaci zvážit pečlivěji, neboť musí mít funkční spolkovou samosprávu, která však chybí, pokud se členská základna zcela nebo převážnou měrou nedohodne se zaměstnanci. Tato občanská sdružení mají možnost se do 31. 12. 2013 transformovat na OPS a v této formě buďto zůstanou i po 1. 1. 2014, anebo se z OPS po 1. 1. 2014 transformují na „ústavy“. Takto pak budou poskytovat obecně prospěšné služby nebo realizovat obecně prospěšné činnosti v režimu velmi podobném fungování obecně prospěšné společnosti.

Po 1. 1. 2014 se bude moci občanské sdružení rozhodnout pro změnu právní formy na ústav nebo sociální družstvo, a to ve lhůtě do 1. 1. 2017.

Doporučení: *Návrh na změnu právní úpravy spolků není předkládán, neboť není dosud prověřena praxí.*

1.16 Dobrovolnictví

Zákon č. 198/2002, Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 198/2002 zavedl do českého právního řádu pojem *dobrovolník*, dobrovolnická služba, vysílající organizace, přijímající organizace aj. Upravuje a vymezuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu, a to včetně dotací nestátním neziskovým organizacím, které mají akreditovaný program podle tohoto zákona. Umožňuje občanským sdružením, obecně prospěšným společnostem, církvím a náboženským společnostem a jejich právnickým osobám získat akreditaci pro oblast dobrovolnické služby. Organizace s akreditovaným projektem mohou žádat o dotaci Ministerstvo vnitra. Dobrovolníci v akreditovaném režimu se tedy řídí zákonem o dobrovolnické službě, občanský zákoník se na ně vztahuje pouze v oblastech, které zákon o dobrovolnické službě neupravuje. Dále pak dle zákona o dobrovolnické službě platí:

- 1) dobrovolník v akreditovaném projektu má smluvně zaručené postavení,
- 2) dobrovolník je pojištěn proti škodám, které vzniknou jemu osobně, a které by mohl způsobit dalším osobám,
- 3) dobrovolník má nárok na poskytnutí kvalitní přípravy k výkonu dobrovolnické činnosti,
- 4) výkon dlouhodobé dobrovolnické služby, překračuje-li v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu, se považuje za náhradní dobu zaměstnání, tzn., že při posuzování nároku na podporu v nezaměstnanosti se k této době přihlíží a započítává se jako doba zaměstnání,
- 5) pokud je dobrovolník nezaměstnaný a bude vykonávat dlouhodobou dobrovolnickou službu alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací, má možnost si hradit důchodové pojištění (může mu hradit vysílající organizace), a tato doba se pak započítává do nároku na důchod,

- 6) stát je plátcem zdravotního pojištění za dobrovolníka v případě, že vykonává dlouhodobou dobrovolnickou službu v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu, pokud není dobrovolník účasten zdravotního pojištění z jiného titulu.

Účelem zákona je dosáhnout vytvoření co možná nejpříznivějšího prostředí pro fungování dobrovolnictví v České republice. Zákon vytýčil ucelený systém podmínek, které mohou umožnit občanským sdružením, obecně prospěšným společnostem, církvím a náboženským společnostem a jejich právnickým osobám, získat akreditaci pro oblast dobrovolnické služby. Pokud subjekt zákonem stanovené podmínky splní, akreditaci získá. Totéž bude platit po 1. 1. 2014 pro spolky, ústavy a sociální družstva. Tedy subjekty, které po účinnosti NOZ nahradí v neziskovém sektoru občanská sdružení a do jisté míry i např. obecně - prospěšné společnosti, tak budou získávat akreditační rovněž dle podmínek stanovených zákonem 198/2002 Sb. a budou se tímto zákonem řídit.

Akreditační je svého druhu „značkou kvality“ – garancí, že akreditovaná organizace všem svým partnerům, působícím v akreditovaném režimu, zajišťuje služby ve standardní kvalitě. Zákon vymezuje právní postavení všech tří subjektů, které do dobrovolnictví vstupují, tedy upravuje vztah v rámci trojúhelníku, jehož strany obvykle tvoří vysílající organizace, přijímající organizace, dobrovolník.

Udělování akreditační

Akreditační je udělována na 3 roky nestátním neziskovým organizacím, které zajišťují výběr, přípravu, vyslání, pojištění, smluvní vztahy a bezpečnost pro dobrovolníky. Akreditované organizace mají nárok na získání státní dotace na organizování dobrovolnictví.

Dotace akreditovaným organizacím se uděluje v souladu s návrhem Dotační komise pro oblast dobrovolnické služby, která je poradním orgánem ředitelky odboru prevence kriminality. Dotace jsou poskytovány zejména na položky důležité pro zajištění bezpečnosti a koordinace průběhu dobrovolnické činnosti.

Postavení dobrovolníka

- Dobrovolník v akreditované organizaci má smluvně zaručené postavení, je pojištěn proti škodám na zdraví a na majetku.
- Dobrovolníkovi v případě, že jeho činnost přesáhne více jak 20 hodin v kalendářním týdnu, může být státem hrazeno pojistné veřejného zdravotního pojištění po dobu výkonu služby, dále mu může organizace hradit důchodové pojištění stanovené z minimálního vyměřovacího základu.
- Dobrovolník má nárok na poskytnutí kvalitní přípravy k výkonu dobrovolnické činnosti, může absolvovat školení a být odborně veden koordinátorem dobrovolníků nebo jím pověřenou kontaktní osobou v místě výkonu dobrovolnické služby.
- Dobrovolník má nárok na poskytnutí pracovních prostředků a ochranných pomůcek.
- Vysílající organizace může dobrovolníkovi hradit cestovní výdaje, ubytování, stravu.
- Součástí každého akreditovaného dobrovolnického programu by měla být i pravidelná supervize.

- Organizace, ve kterých vykonávají činnost dobrovolníci vyslaní akreditovanou vysílající organizací podle zákona o dobrovolnické službě, mohou uplatnit hodnotu činnosti těchto dobrovolníků v rámci vlastního podílu (dofinancování) na nákladech projektu, na které žádají o státní dotace u vybraných ústředních orgánů.
- Akreditované organizace mohou žádat Ministerstvo vnitra o státní dotaci na pojištění dobrovolníků a na část nákladů spojených s evidencí dobrovolníků, přípravou a výkonem dobrovolnické služby.

Doporučení: *Současná úprava se vztahuje pouze na dobrovolnickou službu, jež je vykonávána organizacemi, které mají akreditovaný program či projekt dle požadavků kladených na ně zákonem o dobrovolnické službě, a spadají tzv. pod akreditovaný režim. Mimo zákonnou úpravu zůstává činnost dobrovolníků a práva a povinnosti těch organizací, které využívají dobrovolníků pro vlastní činnost, aniž jsou akreditovány k dobrovolnické službě. Tato nevyváženost by měla být odstraněna novelou zákona.*

Bylo by vhodné prodloužit dobu, na niž je akreditace udílěna, např. na 5 let. Bylo by to vhodnější pro posílení jistoty v sektoru NNO. Též by bylo vhodné, aby dotace na pojištění dobrovolníků a na část nákladů spojených s evidencí dobrovolníků, přípravou a výkonem dobrovolnické služby, byla změněna na „nárokový příspěvek“, který akreditovaná organizace získá, splní-li určité podmínky.

1.17 Autorský zákon

Zákon 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským

Zákon komplexně upravuje práva autorů k jejich dílům a další práva s právem autorským související. Vzhledem k objemu materie autorského zákona není možno v rámci této analýzy podat výklad o celé jeho problematice; zaměřím se tedy zejména na ty jeho části, které jsou buďto:

- a) obecně významné, nebo
- b) významné z hlediska subjektů působících v oblasti kultury, nebo
- c) pojmově či jinak problematické.

Definice díla dle Autorského zákona (§ 2)

Předmětem práva autorského je dílo literární, jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, včetně podoby elektronické. Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.

Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem. Databáze, která je způsobem výběru nebo

uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem, a jejíž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádány a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným.

Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla.

Dílem naopak není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec, statistický graf a podobný předmět sám o sobě. Práva související s právem autorským:

- a) práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu,
- b) právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu,
- c) právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu,
- d) právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání,
- e) právo osoby, která jako první dílo zveřejnila, k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv,
- f) právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu.

Z hlediska kultury má značný význam právo podle písmene f), které je základem úpravy tzv. náhradních autorských odměn za zhotovení rozmnoženiny pro vlastní potřebu.

Obsah autorského práva

- a) Výlučná osobnostní práva (zejména právo osobovat si autorství díla, právo rozhodnutí o jeho zveřejnění aj.), tato práva náleží výlučně autorovi; jsou nepřevoditelná a zanikají smrtí autora.
- b) Výlučná majetková práva (především právo dílo užít a další): také tato práva jsou nepřevoditelná, jinému lze pouze postoupit právo k jejich výkonu. Smrtí autora nezanikají (mohou tedy být předmětem dědictví).

Osobnostní práva jsou v zásadě „věčná“ – např. právo autora být uváděn coby autor není časově omezeno. Naproti tomu majetková práva jsou omezena (nestanoví-li zákon jinak) dobou autorova života a obdobím 70 let po jeho smrti. Pak se dílo stává tzv. volným dílem a lze jej užít bez souhlasu autora (resp. dědiců majetkových práv).

Zákonná omezení práva autora k jeho dílu lze rozdělit na **tři skupiny**, a to:

- volné užití,
- rozmnožování na papír nebo na podobný podklad,
- bezúplatné zákonné licence.

Volné užití

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla, nestanoví-li zákon jinak. Tato výjimka se však nevztahuje na počítačové programy a elektronické databáze. Stejně tak tuto výjimku nelze vůbec vztáhnout na právnické osoby („osobní potřebu“ může mít pouze osoba fyzická).

Rozmnožování na papír nebo na podobný podklad

Do práva autorského nezasahuje ani ten, kdo pro osobní potřebu fyzické osoby nebo vnitřní potřebu právnické osoby zhotoví rozmnoženinu díla na papír nebo jiný podobný podklad (práva autorů jsou v tomto případě ošetřena již zmíněnými náhradními odměnami).

Bezúplatné zákonné licence

Jde o omezení autorského práva ve veřejném zájmu. Společnou podmínkou jejich využití je povinnost uvést jméno autora (u některých licencí vždy, u jiných jen je-li to možné či obvyklé) a také to, že užití nesmí být motivováno (přímo či nepřímo) získáním hospodářského prospěchu. Zákonnými licencemi jsou:

- a) citace – jde o oprávněné užití cizího díla v díle vlastním, jestliže je míra užití tohoto díla odůvodněná,
- b) propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje – jde o užití díla při této propagaci,
- c) užití díla umístěného na veřejném prostranství – jedná se o právo výtvarně zpracovat či zaznamenat dílo, které je trvale umístěno na veřejnosti (např. sochu),
- d) úřední a zpravodajská licence – užití díla v odůvodněné míře pro účely úřední (např. u soudu), nebo v médiích (tisk, televize atd.),
- e) užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního,
- f) omezení práva autorského k dílu soubornému - do práva autorského k dílu soubornému nezasahuje oprávněný uživatel souborného díla, užívá-li takové dílo za účelem přístupu k jeho obsahu a pro běžné využívání jeho obsahu,
- g) knihovní licence – týká se pouze knihoven, archivů, muzeí, galerií a škol (dále „knihovny“) – tato zařízení jsou oprávněna a) zhotovit rozmnoženinu díla pro své archivní a konzervační potřeby; b) zhotovit rozmnoženinu díla, jehož rozmnoženina byla poškozena nebo ztracena, a o němž lze na základě rozumně vynaloženého úsilí zjistit, že není nabízeno k prodeji - takovou oprávněně zhotovenou rozmnoženinu lze též půjčovat; c) zpřístupnit dílo, jež je součástí vlastních sbírek, jednotlivcům ke studiu v objektech knihovny. Knihovna rovněž může půjčovat originály či rozmnoženiny vydaných děl, je-li zákonným způsobem zaplácena náhradní odměna za půjčování děl (stanoví se podle počtu výpůjček). Odměna nenáleží při prezenční výpůjčce a jsou od ní osvobozeny některé zvlášť vymezené knihovny (např. školní knihovny, Národní knihovna a další),
- h) licence pro zdravotně postižené,
- i) licence pro dočasné rozmnoženiny (jde o rozmnoženiny, které jsou samy o sobě bez významu a jsou pouze součástí technologického procesu, jenž směřuje k přenosu díla počítačovou sítí, nebo k oprávněnému užití díla),
- j) licence pro fotografickou podobiznu (jde o práva k vlastní podobizně, jež byla zhotovena za úplatu),
- k) nepodstatné vedlejší užití díla – náhodné užití díla v souvislosti se zamýšleným hlavním užitím jiného díla nebo prvku,

- l) licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým (jedná se o specifická užití tohoto typu děl - zejména pronájem, půjčování nebo vystavování díla, případně změnu dokončené stavby nebo návrh této změny),
- m) licence pro sociální zařízení (nemocnice, věznice),
- n) užití fotografie jejím vystavením.

Zákonné licence tedy umožňují díla užívat bez jakéhokoli udělení oprávnění autorem či kolektivním správcem např. volná užití (§ 30) – je nejběžnější využívanou zákonnou licencí, právo dané každému člověku využít autorské dílo pro soukromé nekomerční účely:

- rozmnožování na papír nebo na podobný podklad (§ 30a) – pro vlastní osobní či vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající osoby, s výjimkou případu, kdy se jedná o notový záznam díla hudebního či díla hudebně dramatického,
- citace (§ 31) – licence, díky níž se smí užívat v literárních dílech a přednáškách krátké úseky již napsaného autorského díla, případně zahrnout výňatek samozřejmě při uvedení zdroje. Dále též propagace výstavy uměleckých děl (§ 32),
- úřední a zpravodajské licence (§ 34) – umožňuje užít politický projev nebo úryvek veřejné přednášky k informativnímu účelu,
- užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního dále pak například knihovní licence (§ 37) – knihovny, muzea, galerie, školy, vysoké školy a jiné nevýdělečné školské či vzdělávací organizace mohou prostřednictvím této licence rozmnožovat díla pro své archivní potřeby nebo prezenčně půjčovat originály a rozmnoženiny obhájených závěrečných prací za účelem dalšího výzkumu či studia,
- licence na užití díla pro potřeby zdravotně postižených osob v sociálních ústavech.

Autorské svazy

Autorské svazy jsou kolektivní správci. Institut kolektivní správy je upraven komplexně právě zde rozebíraným autorským zákonem, a to v ustanoveních hlavy IV. „Kolektivní správa práv“. Účelem kolektivní správy práv je kolektivní uplatňování a kolektivní ochrana majetkových práv autorských a majetkových práv souvisejících s právem autorským a umožnění zpřístupňování těchto práv veřejnosti. „Kolektivní správou“ je zastupování většího počtu osob, jímž přísluší:

- a) majetkové právo autorské nebo majetkové právo související s právem autorským,
- b) ze zákona oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu,
- c) ze smlouvy výhradní oprávnění k výkonu kolektivně spravovaného pro celou dobu trvání majetkových práv.

Zákon mimo to vyjadřuje, že kolektivní správci slouží nejen autorům a ostatním nositelům práv, ale že plní funkci i pro veřejnost a napomáhá nabyvatelům k získání

potřebných oprávnění, s ohledem na to, že možnost získat potřebná oprávnění k předmětům ochrany individuálně je složitá (§ 95 odst. 1).

Kolektivním správcem může být pouze právnická osoba, která má sídlo v České republice. Ta přímo (formou členství v právnické osobě) či nepřímo (na základě smlouvy) sdružuje nositele práv, které při kolektivní správě zastupuje, a která získala oprávnění k výkonu kolektivní správy. Kolektivní správa je vykonávána soustavně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, není však podnikáním (§ 97 odst. 3). O udělení oprávnění k výkonu kolektivní správy rozhoduje Ministerstvo kultury ČR (dále jen MK ČR) na základě písemné žádosti.

Pokud ministerstvo zjistí, že nebyly splněny předpoklady pro jeho udělení nebo na návrh kolektivního správce, oprávnění odejme (§ 99, odst. 1). Při posuzování žádosti je nutné zmínit, že ministerstvo zjišťuje, zda pro týž předmět práv, a pokud jde o díla, i pro týž druh nemá oprávnění již jiný správce. Je zde tak zakotven zákonný princip monopolu v oblasti kolektivní správy. Tento monopol je však prostřednictvím MK ČR a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže pod kontrolou státu. De facto to znamená, že v jednom oboru může existovat pouze jeden kolektivní správce. Toto se na první pohled nejeví v zásadě jako sporná skutečnost. Minimálně z hlediska finanční efektivity se opatření zdá být velmi rozumné. Diskutabilním ovšem je ten fakt, že jsou kolektivní správě přiznány poměrně široké pravomoci k výběru zákonem stanovených plateb. Zprostředkování uzavření licenční nebo jiné smlouvy není výkonem kolektivní správy. Výkonem kolektivní správy též není příležitostné či krátkodobé zastupování jiných než povinně kolektivně spravovaných práv.

Povinnosti kolektivního správce k zastupovaným nositelům práv a uživatelům předmětů ochrany by měl kolektivní správce vykonávat s péčí řádného hospodáře, odborně a v rozsahu uděleného oprávnění. Ministerstvo může oprávnění odejmout i v případě, že kolektivní správce porušuje povinnosti uložené mu autorským zákonem a nezjedná nápravu ve lhůtě stanovené ministerstvem.

Kolektivní správou práv je zastupování autorů, nositelů práv souvisejících s právy autorskými a dalších nositelů práv k jejich společnému prospěchu, neboť individuální výkon práv je pro autory a nositele těchto práv nemožný. Povinně kolektivně spravovanými právy jsou právo na odměnu, právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu a právo na užití kabelovým přenosem děl, živých výkonů a výkonů zaznamenaných na zvukový záznam. Práva i povinnosti kolektivních správců jsou podrobně upraveny autorským zákonem v § 100.

Kolektivní správce, popřípadě jím zastoupený nositel práv, nemůže uplatňovat nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštní úpravy tohoto zákona z neoprávněného zásahu do kolektivně spravovaného práva, jestliže uživatel nebo osoba oprávněná hájit zájmy v ní sdružených uživatelů řádně a bez zbytečných průtahů vede s příslušným kolektivním správcem v souvislosti s takovým zásahem či ohrožením práva jednání směřující k uzavření smlouvy vyžadované tímto zákonem, a to i s případným využitím zprostředkovatele.

Kolektivní správce je oprávněn uzavírat s uživateli předmětů ochrany nebo s osobami oprávněnými kolektivní a hromadné smlouvy, kterými se pro uživatele poskytuje oprávnění k výkonu práva užití předměty ochrany, k nimž takové právo kolektivně spravují. Nad

kolektivní správou práv vykonává dozor Ministerstvo kultury ČR, které je oprávněno vyžádat si od kolektivního správce informace a předložení podkladů.

Kolektivní správce vykonává kolektivní správu zásadně osobně. Existují pouze dvě zákonem povolené výjimky, kdy kolektivní správce může pověřit zastupováním jinou osobu, a to podle § 97 odst. 5. Těmito výjimkami se rozumí podle písm. a) situace, jde – li o „osobu zahraniční, která podle práva jiného státu oprávněně vykonává na území takového státu kolektivní správu pro táz práva, a pokud jde o dílo, i pro týž druh, jde-li o výkon kolektivní správy v takovém státě“ a podle písm. b) jde-li o „tuzemského kolektivního správce, který je oprávněn k výkonu kolektivní správy, sleduje-li se tím účelný výkon kolektivní správy“.

Existence kolektivních správců má pro nositele práv za účelem ochrany jejich děl praktický a nezastupitelný význam, neboť vzhledem k značnému počtu uživatelů není v jejich silách a možnostech, aby si sami zajišťovali svá práva a vybírali příslušné odměny. Smysl autorských svazů spočívá zejména ve sdružování autorů a ostatních nositelů práv včetně ochrany jejich děl. Slouží ale i veřejnosti a uživatelům autorských práv a práv souvisejících, kterým nabízí relativně snadný přístup k uveřejněným dílům, který dále využívají pro rozvoj své tvůrčí činnosti.

Na druhou stranu je potřeba si uvědomit, že současná právní úprava aktivit autorských svazů přináší mnoho nejasností a nedostatků. Ať už se jedná o to, kdy jsou na autorské svazy většinou existující coby občanská sdružení prostřednictvím autorského zákona delegovány státní pravomoci. Samotné autorské svazy při uzavírání licenčních smluv přihlížejí k druhu užití děl, tak jak ukládá autorský zákon, ovšem konkrétní podmínky si určují samy.

Uživatel může žádat v případech, kdy určitý způsob užití autorských děl a jiných předmětů ochrany licencují více než dva kolektivní správci, aby se tito kolektivní správci vzájemně dohodli na společném zástupci a smlouvu s uživatelem pak uzavíral jeden kolektivní správce za všechny příslušné kolektivní správce.

Doporučení: *1. Omezit vliv autorských svazů a jejich autonomii při uzavírání licenčních smluv např. direktivním stanovením pevných částek poplatků za užití děl. V současné chvíli úprava autorského zákona však nereflektuje rozmanitost druhů neziskových organizací a dobrovolných spolků, pro které by využití zákonných licencí mohlo být přínosnou záležitostí v jejich činnosti, a které by jim umožnily se více soustředit na svou činnost než na administrativní agendu spojenou s ochranou autorských děl. Pro lepší představu, licence pro sociální zařízení zahrnuje nemocnice a věznice, ale stejně tak by zde měly být konkrétně jmenovány, dle mého názoru, domovy pro seniory, azylové domy, domy pro matky s dětmi, dětské domovy apod., a to nejen ke zhotovování záznamů vysílaných děl, ale například i pro užívání autorských děl během dobrovolných veřejných aktivit.*

2. Je naprosto zřejmé, že stávající definice autorského díla (§ 2 zákona) neobsahuje přesnou definici toho, co to vlastně je dílo samo o sobě („autorským dílem je dílo“). Chybí tak specifikace slova dílo. Vzhledem k tomu, že jedinečnost je zásadním znakem autorského díla, chybí zde dostatečně přesné vyjádření míry invence a jiného přínosu autora – tedy bylo by vhodné zpřesnit, co jedinečné je a co již nikoli, protože v době nových technologií se jedinečnost někdy přecení, jindy nedocení. Např. je u fotografií dostatečným invenčním přínosem pouhá změna nasvícení či nikoli?

3. Rozšířit zákonné licence a možnosti bezplatného užití co nejvštrícněji potřebám občanského sektoru a neziskových organizací. Zlepšení alespoň pro osoby se zrakovým postižením a poruchami čtení by měla přinést nedávno podepsaná Marakéšská smlouva.

POUŽITÉ PRÁVNÍ NORMY

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., 300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb., 319/2009 Sb., 71/2012 Sb. a 98/2013 Sb.

Zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech.

Zákon 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů.

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, v platném znění.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

Zákon č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní).

Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon).

Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech.

Zákon č. 198/2002, Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven ve znění nařízení vlády č. 235/2005 Sb.

Zákon č. 290/2002 Sb., o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce, občanská sdružení působící v oblasti tělovýchovy a sportu a o souvisejících změnách a o změně zákona č. 157/2000 Sb., o přechodu některých věcí, práv a závazků z majetku České republiky, ve znění zákona č. 10/2001 Sb., a zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 410/2009 kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 231/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 sb., občanský zákoník.

Zákon. č. 90/2012 sb., Zákon o obchodních korporacích (zákon o obchodních společnostech a družstvech).

Nařízení vlády č. 113/2013 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven, ve znění nařízení vlády č. 235/2005 Sb.

Zákon č. 68/2013 Sb., ze dne 19. 3. 2013, o změně právní formy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost a o změně zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.